

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ ખાતે ગુજરાત હાઈકોર્ટમાં

ક્રિમિનલ મિસેલેનિયસ એપિલિકેશન (ફોર ક્વોશિંગ એન્ડ સેટ એસાઈડ
એક્ઝાઈઆર/ઓર્ડર) નં.૧૧૪૬૧/૨૦૧૫

વિથ

ક્રિમિનલ મિસેલેનિયસ એપિલિકેશન નં.૧૧૪૬૭/૨૦૧૫

વિથ

ક્રિમિનલ મિસેલેનિયસ એપિલિકેશન નં.૧૧૪૬૮/૨૦૧૫

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જે. બી. પારડીવાલા

=====

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના રીપોર્ટર્સને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી છે?	
૨	રીપોર્ટરને મોકલવામાં આવે કે નહીં?	
૩	શું ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની શુદ્ધ નકલ જોવા માંગે છે?	

૪	શું આ કેસમાં ભારતીય બંધારણ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈ હુકમના અર્થઘટન અંગે કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્ન સમાયેલ છે?	

=====

નંદેશ્વરી સ્ટીલ લિમિટેડ, મિતેશ અશ્વિનભાઈ પટેલ મારફત અને ૧ –
અરજદાર(ઓ)

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય અને ૧ – સામાવાળા(ઓ)

=====

ઉપસ્થિતિ:

શ્રી ડી. કે. ત્રિવેદી, અરજદાર(ઓ) નંબર ૧-૨ તરફે વકીલ

શ્રી ચિંતન એચ દવે, સામાવાળા(ઓ) નંબર ૨ તરફે વકીલ

સામાવાળા(ઓ) નંબર ૧ તરફે પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જે. બી. પારડીવાલા

તારીખ: ૦૪/૦૪/૨૦૧૭

સામાન્ય મૌખિક ચુકાદો

તમામ શીર્ષકવાળી અરજીઓમાં સામેલ મુદ્દાઓ સમાન હોવાથી અને પક્ષકારો પણ સમાન હોવાથી, તેઓની સમાન રીતે સુનાવણી કરવામાં આવી હતી અને આ સામાન્ય ચુકાદા અને હુકમ દ્વારા તેનો નિકાલ કરવામાં આવી રહ્યો છે.

ક્રિમિનલ મિસેલેનિયસ એપ્લિકેશન નં. ૧૧૪૬૧/૨૦૧૫ ને મુખ્ય મેટર તરીકે ગણવામાં આવે છે.

ધ કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર, ૧૯૭૩ ની કલમ ૪૮૨ હેઠળની આ અરજી દ્વારા, અરજદારો મૂળ આરોપીઓ આ કોર્ટની અંતર્ગત સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવા માંગે છે, અને ચેકના અનાદર માટે ધ નેગોશિએબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટ ની કલમ ૧૩૮ હેઠળ અહીં પ્રતિવાદી નં. ૨ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી ફરિયાદમાંથી ઉદ્ભવતા, વિદ્વાન મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ, કોર્ટ નં. ૩૬ (નેગોશિએબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટ), અમદાવાદની કોર્ટમાં પડતર ૨૦૧૩ ના ક્રિમિનલ કેસ નં. ૭૪૬ ની કાર્યવાહી રદ કરવા માટે અરજ કરેલ છે.

પ્રતિવાદી નં. ૨ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી ફરિયાદ નીચે મુજબ વાંચી શકાય છે:

"૧. કે, ધ સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ એક્ટ, ૧૯૪૪ મુજબ, ભારત સરકારે સદર કાયદા અને નિયમો હેઠળ આવરી લેવામાં આવેલા વિવિધ ઉત્પાદકો પાસેથી સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ ડ્યુટીની વસૂલાત માટે સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ વિભાગની વિવિધ કમિશનરેટની રચના કરી છે, ડિરેક્ટોરેટ જનરલ ઓફ સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ ઇન્ટેલિજન્સ એ ઉત્પાદક દ્વારા સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ ડ્યુટીની ચોરીને શોધી કાઢવા અને તેમની સામે કાર્યવાહી કરવા માટે કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા રચાયેલ સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ વિભાગની એક વિશેષ પાંખ છે.

૨. કે, આરોપી નં. ૧ મેસર્સ નંદેશ્વરી સ્ટીલ લિમિટેડ એક પબ્લિક લિમિટેડ કંપની છે અને ધ ઇન્ડિયન કંપનીઝ એક્ટ હેઠળ નોંધાયેલી છે અને ધ સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ ટેરિફ એક્ટ, ૧૯૮૫ ના પ્રકરણ ૭૨ હેઠળ આવતા એસએસ ઇંગોટ્સ, એસએસ રાઉન્ડ બાર્સના ઉત્પાદનમાં સંકળાયેલી છે. આરોપી નં. ૨ શ્રી મિતેશ પટેલ સદર કંપનીના ડિરેક્ટર છે અને સદર કંપનીના રોજિંદા કામકાજની દેખરેખ રાખે છે અને સદર કંપની મેસર્સ નંદેશ્વરી સ્ટીલ લિમિટેડ માટે જવાબદાર છે જે સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ અમદાવાદ III ના કમિશનરના અધિકારક્ષેત્રમાં આવે છે અને સેન્ટ્રલ

એક્સાઇઝ ડિવિઝન ઓફિસ, ગાંધીનગર સાથે નોંધાયેલ છે. ડિરેક્ટોરેટ જનરલ ઓફ સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ ઇન્ટેલિજન્સ, (જે હવે પછી ડીજીસીઈઆઈ તરીકે ઉલ્લેખિત છે) સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ ડ્યુટી ચોરીના કેસોની તપાસ અને શોધ માટે સમગ્ર ગુજરાત રાજ્ય પર અધિકારક્ષેત્ર ધરાવે છે.

૩. કે ડીજીસીઈઆઈ વતી, પરિષ્ઠ ગુપ્તચર અધિકારી શ્રી એમ. કે. શર્માને એડિશનલ ડિરેક્ટર જનરલ, ડીજીસીઈઆઈ, ઝોનલ યુનિટ, અમદાવાદના હુકમ દ્વારા આ ફરિયાદ દાખલ કરવા માટે સૂચના આપવામાં આવી છે અને અધિકૃત કરવામાં આવ્યા છે, શ્રી એમ. કે. શર્મા કેન્દ્ર સરકારના કર્મચારી છે અને ધ ઇન્ડિયન પીનલ કોડ ની કલમ ૨૧ ના અર્થમાં જાહેર સેવક છે, તેમની આવી સત્તાવાર ક્ષમતામાં ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવે છે.

૪. કે, ગુપ્ત માહિતીના આધારે કાર્યવાહી કરતા, ડીજીસીઈઆઈ, અમદાવાદના અધિકારીઓ દ્વારા ૦૭.૧૧.૨૦૧૨ ના રોજ આરોપી નં. ૧, ટ્રાન્સપોર્ટરો વગેરેની ફેક્ટરી/ઓફિસ પરિસરમાં સર્ચ હાથ ધરવામાં આવી હતી અને સંબંધિત પરિસરમાં પંચનામું કરવામાં આવેલ હેઠળ વિવિધ ગુનાહિત દસ્તાવેજો મળી આવ્યા હતા, વિવિધ પરિસરમાંથી જપ્ત કરાયેલા

રેકોર્ડ્સની પ્રારંભિક ચકાસણી પરથી જાણવા મળ્યું હતું કે આરોપી નં. ૧ એ તેના પર વસૂલવાપાત્ર સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ ડ્યુટીની ચૂકવણી કર્યા વિના રોકડ ધોરણે ગુપ્ત રીતે એસએસ રાઉન્ડ બાર કિલચર કર્યા છે. એવું પણ બહાર આવ્યું હતું કે આરોપી નં. ૧ એ તેમાં જાળવવામાં આવેલા માલની રસીદ વિના ભાવનગરના વિવિધ શિપ-બ્રેકિંગ એકમો દ્વારા ઇશ્યૂ કરવામાં આવેલા ઇન્વોઈસના આધારે છેતરપિંડીથી સેનવેટ ક્રેડિટનો લાભ લીધો છે અને આવા બોગસ ઇન્વોઈસમાં જાળવવામાં આવેલા માલના જથ્થાને સરભર કરવા માટે, તેઓએ રોકડ ધોરણે સ્થાનિક બજારમાંથી સ્કેપની ખરીદી કરી છે.

૫. કે, તપાસ દરમિયાન આરોપી નં. ૨ શ્રી મિતેશ પટેલે કબૂલાત કરી છે કે તેઓએ ૨૦૦૯-૧૦ થી ૨૦૧૨-૧૩ સુધીના સમયગાળા દરમિયાન સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ ઇન્વોઈસ સાથે અનુરૂપ માલ ભૌતિક રીતે પ્રાપ્ત કર્યા વિના વિવિધ શિપ બ્રેકિંગ એકમો પાસેથી માત્ર સેનવેટેબલ ઇન્વોઈસની ખરીદી પર રૂ. ૩.૨૭ કરોડની સેનવેટ ક્રેડિટનો ખોટી રીતે લાભ લીધો છે. આરોપી નં. ૧ એ સરકારને ઈ-પેમેન્ટ્સ દ્વારા રૂ. ૫૦,૦૦૦ લાખ માટે ચલણ નં. ૦૦૧૮૧ તારીખ ૦૭.૧૧.૨૦૧૨ અને રૂ. ૨૫,૦૦ લાખ માટે ચલણ નં. ૦૦૧૮૨ તારીખ ૦૭.૧૧.૨૦૧૨ મારફતે સ્પેરછાએ રૂ. ૭૫ લાખની રકમ ડેબિટ કરી છે. વધુમાં એવું પણ બહાર આવ્યું હતું કે આરોપી

નં. ૧ એ તેના પર વસૂલવાપાત્ર સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ ડ્યુટીની ચૂકવણી વિના રૂ. ૧.૦૦ કરોડ કે તેથી વધુની ડ્યુટી સંડોવતા તૈયાર માલ ગુપ્ત રીતે કિલચર કર્યા છે.

૬. કે, આરોપી નં. ૧ કંપની વતી, કંપનીના ડિરેક્ટરની ક્ષમતામાં આરોપી નં. ૨ શ્રી મિતેશ એ. પટેલે તેમના તારીખ ૦૮.૧૧.૨૦૧૨ ના પત્ર મારફતે ડ્યુટીની ચોરી અને સેનવેટ ક્રેડિટનો ખોટો લાભ લેવા પેટે તેમના દ્વારા સહી કરેલા નીચેના સાત પોસ્ટ ડેટેડ ચેક રાજીખુશીથી અને સ્વેચ્છાએ આપ્યા હતા. સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ ડ્યુટી માટેનું તેમનું ખાતું કમિશનર સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ, અમદાવાદ-III પાસે જાળવવામાં આવતું હોવાથી બેંક ઓફ બરોડા, નરોડા રોડ વ્રાજ્ય, અમદાવાદ પર કમિશનર ઓફ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ, અમદાવાદ-III એકાઉન્ટ મેસર્સ નંદેશ્વરી સ્ટીલ લિમિટેડના નામે ચેક ડ્રો કરવામાં આવ્યા છે.

નં.	ચેક નં.	તારીખ	રકમ
૧.	૦૦૦૮૫૧	૦૧.૧૨.૧૨	Rs.૫૦,૦૦,૦૦૦/-
૨.	૦૦૦૮૫૨	૧૫.૧૨.૧૨	Rs.૫૦,૦૦,૦૦૦/-
૩.	૦૦૦૮૫૩	૩૧.૧૨.૧૨	Rs.૫૦,૦૦,૦૦૦/-
૪.	૦૦૦૮૫૪	૧૫.૦૧.૧૩	Rs.૫૦,૦૦,૦૦૦/-
૫.	૦૦૦૮૫૫	૩૧.૦૧.૧૩	Rs.૫૦,૦૦,૦૦૦/-
૬.	૦૦૦૮૫૬	૧૫.૦૨.૧૩	Rs.૫૦,૦૦,૦૦૦/-
૭.	૦૦૦૮૫૭	૨૮.૦૨.૧૩	Rs.૫૦,૦૦,૦૦૦/-
			કુલ રૂ. ૩,૫૦,૦૦,૦૦૦/-

૭. કે, ચેકની ઉપર સીરીયલ નં.૦૪ અને ૦૫ પર ઉલ્લેખિત ત્રણ ચેકમાંથી, ૦૦૦૮૫૫ ભારત સરકારના ખાતામાં જમા કરવા માટે ૦૫.૦૨.૨૦૧૩ પર સ્ટેટ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા, આશ્રમ રોડ શાખા, અમદાવાદમાં જમા કરવામાં આવ્યા હતા અને તે તેમના બેંક ઓફ બરોડા દ્વારા ૦૭.૦૨.૨૦૧૩ પર 'પેમેન્ટ સ્ટોપ્ડ બાય ડ્રોવર' ની ટિપ્પણી સાથે પરત કરવામાં આવ્યા હતા.તેથી, ફરિયાદી આરોપી પાસેથી તેમની કાયદાકીય બાકી રકમ રૂ. ૧,૦૦,૦૦,૦૦૦/- (એક કરોડ રૂપિયા પૂરા) વસૂલ કરી શક્યો ન હતો.

૮. ૦૫.૦૩.૨૦૧૩ પર, ફરિયાદીએ તેમના વકીલ દ્વારા કાનૂની નોટિસ યુ/એસ ૧૩૮ મોકલી છે.આરોપીઓને ઉપરોક્ત પરત ફરેલા અને અવેતન ચેકની ચુકવણી કરવા માટે નેગોશીયેબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટની જોગવાઈ.એડી પોસ્ટ કરો. આરોપી નંબર ૧ ની નોંધાયેલ કચેરી તેમજ ફેક્ટરી પરિસરમાં નોટિસ આપવામાં આવી હતી.આરોપી દ્વારા ૦૭.૦૩.૨૦૧૩ પર અથવા તેની આસપાસ નોટિસ પ્રાપ્ત થઈ છે.જોકે, આરોપીઓએ પરત કરેલા અને ચૂકવ્યા વગરના ચેકની ચૂકવણી કરી નથી.આરોપીઓએ ૨૦.૦૩.૨૦૧૩ પર તેમના વકીલ શ્રી મિનેશ વાઘેલા દ્વારા નોટિસનો જવાબ આપ્યો છે અને ફરિયાદીને પરત કરેલા અને અવેતન ચેકની ચુકવણી કરવાનો ઇનકાર કર્યો છે.આરોપીઓએ દલીલ કરી છે કે તેમણે દબાણ, ધમકી અને દબાણ હેઠળ ચેક જારી કર્યા છે, હું

રજૂ કરું છું કે આ દસ્તાવેજ પુરાવાથી વિપરીત છે.હું આગળ રજૂ કરું છું કે, ચેક આરોપી દ્વારા તેમની ફરજ જવાબદારી માટે સ્વેચ્છાએ જારી કરવામાં આવ્યો છે.કેન્દ્રીય આબકારી જકાતની ચોરી એ આરોપીનું કાયદેસર રીતે લાગુ કરી શકાય તેવું દેવું છે.અત્યાર સુધી ચાલી રહેલી તપાસ દરમિયાન ફરિયાદીએ કેન્દ્રીય આબકારી જકાતની રૂ. ૪. ૨૫ કરોડ.તપાસ પૂર્ણ થયા પછી કારણદર્શક નોટિસ જારી કરવામાં આવશે અને સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ ડ્યુટી, તેના વ્યાજ અને યોગ્ય દંડની વસૂલાત માટે અદાલતી કાર્યવાહી હાથ ધરવામાં આવશે.ચુકાદો આપનાર અધિકારી દ્વારા આદેશ પસાર કરવામાં આવશે.સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ ડ્યુટી, કર્ટમ્સ ડ્યુટી, સર્વિસ ટેક્સ વગેરે જેવી કરચોરીની વસૂલાત માટે વિવિધ વિશેષ કાયદાઓમાં ચુકાદાની કાર્યવાહીની પ્રક્રિયા નક્કી કરવામાં આવી છે, જેના માટે કેન્દ્ર સરકારે કરચોરી વગેરેની વસૂલાત માટે દીવાની અદાલતમાં જવાની જરૂર નથી.

તેથી, આરોપીઓએ યુ/એસ દ્વારા સજાપાત્ર ગુનો કર્યો છે.૧૩૮ નેગોશિએબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટ, ૧૮૮૪ ".

આમ, ફરિયાદમાં કરવામાં આવેલા દાવાઓ પરથી એવું જણાય છે કે અહીં અરજદારોએ ફરિયાદીની તરફેણમાં અલગ-અલગ તારીખોના કુલ રૂ. ૩. ૫૦ કરોડ છે.આવા ચેક અરજદારો દ્વારા કેન્દ્રીય આબકારી જકાત પ્રત્યેની તેમની જવાબદારી નિભાવવા માટે જારી કરવામાં આવ્યા હોવાનો આરોપ છે.જેમ જેમ

તમામ ચેક "ડ્રોવર દ્વારા ચુકવણી બંધ થઈ ગઈ" એવી ટિપ્પણી સાથે ચૂકવવામાં આવ્યા વિના પરત ફર્યા, ત્યારે ફરિયાદો દાખલ કરવામાં આવી.

શ્રી ડી કે ત્રિવેદી, અરજદારો વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે ભારપૂર્વક રજૂઆત કરી હતી કે પ્રશ્નમાંના ચેક તેમના ગ્રાહકો દ્વારા કોઈપણ કાયદેસર રીતે લાગુ કરી શકાય તેવા દેવું અથવા જવાબદારીના નિકાલમાં જારી કરવામાં આવ્યા ન હતા. એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે કેન્દ્રીય આબકારી વિભાગના અધિકારીઓ દ્વારા ધમકી, દબાણ અને દબાણ હેઠળ ચેક મેળવવામાં આવ્યા હતા. અરજદાર નં.૨ અધિકારીઓ દ્વારા કંપનીના લેટરહેડ પર લેખિતમાં નિવેદન આપવા માટે દબાણ કરવામાં આવ્યું હતું કે ચેક સ્વેચ્છાએ અને કોઈપણ ધમકી અથવા દબાણ વિના દોરવામાં આવી રહ્યા છે.

શ્રી ત્રિવેદી રજૂ કરે છે કે સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ એક્ટ હેઠળ ચુકાદાની કાર્યવાહી આ તારીખ સુધી શરૂ કરવામાં આવી નથી. ફરજ માટે ચોક્કસ રકમ વસૂલવાની દરખાસ્ત કરતી કારણદર્શક નોટિસ કાયદા અનુસાર જારી કરવી પડશે.

ત્યારબાદ ન્યાયનિર્ણાયક સત્તામંડળે અરજદારોને યોગ્ય પુરાવા રજૂ કરવાની તક આપીને વિભાગ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલા દાવાને ધ્યાનમાં લેવો પડશે.

શ્રી ત્રિવેદી રજૂ કરે છે કે ફરજની કથિત ચોરીની ચોક્કસ રકમ કાયદા અનુસાર હજુ નક્કી કરવાની બાકી છે, અને જે તારીખે અધિકારીઓ દ્વારા ધમકી, દબાણ અને દબાણ હેઠળ ચેક મેળવવામાં આવ્યા હતા, તે તારીખે અરજદારો દ્વારા ફરિયાદીને ચૂકવવાપાત્ર કોઈ કાયદેસર રીતે લાગુ કરી શકાય તેવું દેવું નહોતું. શ્રી ત્રિવેદી રજૂ કરે છે કે અરજદારો પર સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ એક્ટ, ૧૯૪૪ની કલમ ૮ હેઠળ ગુનાનો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો છે, એટલે કે ખોટી રીતે રૂ. ૩. ૨૭ કરોડ છે. આવા આક્ષેપો માત્ર ૨૦૦૮-૧૦ અને ૨૦૧૨-૧૩ વચ્ચેના સમયગાળા દરમિયાન કેન્દ્રીય એક્સાઈઝ ઇન્વોઈસેસ સાથે સંબંધિત માલ પ્રાપ્ત કર્યા વિના વિવિધ જહાજ તોડવાના એકમો પાસેથી સીએનવીટેબલ ઇન્વોઈસેસની ખરીદીના આધારે કરવામાં આવ્યા છે. શ્રી ત્રિવેદી એ કાયદાની કેટલીક જોગવાઈઓ તરફ કોર્ટનું ધ્યાન આકર્ષિત કર્યું. પ્રથમ, તેમણે નિયમોના નિયમ ૧૪ તરફ ધ્યાન દોર્યું, જે નીચે મુજબ છે:

"૧૪. સેનવેટ કેડિટની પુનઃપ્રાપ્તિ ખોટી રીતે લેવામાં આવી છે અથવા ભૂલથી પરત કરવામાં આવી છે. - (૧) (i) જ્યાં CENVAT કેડિટ ખોટી રીતે લેવામાં આવી હોય પરંતુ તેનો ઉપયોગ કરવામાં ન આવ્યો હોય, તો તે ઉત્પાદક અથવા ઉત્પાદન સેવા પ્રદાતા પાસેથી વસૂલવામાં આવશે, અને આબકારી અધિનિયમની કલમ ૧૧ A અથવા નાણાં અધિનિયમ, ૧૯૮૪ (૩૨/૧૯૮૪) ની કલમ ૭૩ ની જોગવાઈઓ, જેમ કે કેસ હોઈ શકે, આવી વસૂલાતને અસર કરવા માટે મ્યુટાટિસ મ્યુટાન્ડિસ લાગુ કરશે;

(૨) જ્યાં સેનવેટ ક્રેડિટ લેવામાં આવી હોય અથવા તેનો ખોટો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હોય અથવા ભૂલથી રિફંડ કરવામાં આવ્યો હોય, તો તે ઉત્પાદક અથવા ઉત્પાદન સેવા પ્રદાતા પાસેથી વ્યાજ સાથે વસૂલવામાં આવશે, અને આબકારી અધિનિયમની કલમ ૧૧એ અને ૧૧એએ અથવા નાણાં અધિનિયમ, ૧૯૮૪ની કલમ ૭૩ અને ૭૫ની જોગવાઈઓ, જેમ કે કેસ હોય, આવી વસૂલાતને અસર કરવા માટે મ્યુટાટિસ મ્યુટાન્ડિસ લાગુ કરશે.

(૨) પેટા-નિયમ (૧) ના હેતુઓ માટે, એક મહિના દરમિયાન લેવામાં આવેલા તમામ ક્રેડિટ મહિનાના છેલ્લા દિવસે લેવામાં આવ્યા હોવાનું માનવામાં આવશે અને તેનો ઉપયોગ નીચેની રીતે થયો હોવાનું માનવામાં આવશે, એટલે કે:—

(૧) મહિનાની પ્રારંભિક બાકી રકમનો ઉપયોગ પહેલા કરવામાં આવ્યો છે;

(૨) મહિના દરમિયાન લેવામાં આવેલા આ નિયમોની દ્રષ્ટિએ સ્વીકાર્ય ધિરાણનો ઉપયોગ આગામી મહિનામાં કરવામાં આવ્યો છે;

(૩) મહિના દરમિયાન લેવામાં આવેલા આ નિયમોની દ્રષ્ટિએ અસ્વીકાર્ય ધિરાણનો ઉપયોગ ત્યારબાદ કરવામાં આવ્યો છે.

ત્યારબાદ, તેમણે કાયદાની કલમ ૧૧એ તરફ આ કોર્ટનું ધ્યાન દોર્યું, જે નીચે મુજબ છે:

"કલમ ૧૧એ. ફરજોની વસૂલાત કે જે વસૂલવામાં ન આવી હોય અથવા ચૂકવવામાં ન આવી હોય અથવા ટૂંકા ગાળાના અથવા ટૂંકા ગાળાના અથવા ભૂલથી પરત કરવામાં આવી હોય. -

(૧) જો કોઈ આબકારી જકાત વસૂલવામાં આવી નથી અથવા ચૂકવવામાં આવી નથી અથવા શોર્ટ-લેવી અથવા શોર્ટ-પેઈડ અથવા ભૂલથી રિફંડ કરવામાં આવી છે, તો છેતરપિંડી અથવા સાંઠગાંઠના કારણ સિવાય અથવા કોઈ જાણીજોઈને ખોટી રજૂઆત અથવા તથ્યોને દબાવવા અથવા ફરજની ચુકવણી ટાળવાના ઈરાદાથી આ અધિનિયમ અથવા તેના હેઠળ બનાવેલા નિયમોની કોઈપણ જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન, -

(ક) કેન્દ્રીય આબકારી અધિકારી, સંબંધિત તારીખથી એક વર્ષની અંદર, ફરજ સાથે ચાર્જપાત્ર વ્યક્તિને નોટિસ આપશે જે આમ વસૂલવામાં આવી નથી અથવા ચૂકવવામાં આવી નથી અથવા જે ટૂંકા ગાળાની અથવા ટૂંકા ગાળાની ચૂકવણી કરવામાં આવી છે અથવા જેને રિફંડ ભૂલથી કરવામાં આવી છે, તેને નોટિસમાં નિર્દિષ્ટ રકમ કેમ ન ચૂકવવી જોઈએ તેનું કારણ બતાવવાની જરૂર છે;

(બી) ફરજ સાથે જવાબદાર વ્યક્તિ, કલમ (એ) હેઠળ નોટિસની સેવા પહેલાં, નીચેના આધારે ચૂકવણી કરી શકે છે:

(૧) આવી ફરજની તેની પોતાની ખાતરી; અથવા

(૨) કેન્દ્રીય આબકારી અધિકારી દ્વારા નક્કી કરાયેલી ફરજ, કલમ ૧૧ એએ હેઠળ ચૂકવવાપાત્ર વ્યાજ સાથે ફરજની રકમ.

(૨) જે વ્યક્તિએ પેટા-કલમ (૧) ની કલમ (બી) હેઠળ ફરજ ચૂકવી છે, તે કેન્દ્રીય આબકારી અધિકારીને લેખિતમાં આવી ચુકવણીની જાણ કરશે, જે આવી માહિતી પ્રાપ્ત થયા પછી, તે પેટા-કલમની કલમ (એ) હેઠળ આ રીતે ચૂકવવામાં આવેલી ફરજ અથવા આ અધિનિયમની જોગવાઈઓ અથવા તે હેઠળ બનાવેલા નિયમો હેઠળ વસૂલવામાં આવતા કોઈપણ દંડ અંગે કોઈ નોટિસ આપશે નહીં.

(૩) જ્યાં કેન્દ્રીય આબકારી અધિકારીનો અભિપ્રાય હોય કે પેટા-કલમ (૧) ની કલમ (બી) હેઠળ ચૂકવવામાં આવેલી રકમ વાસ્તવમાં ચૂકવવાપાત્ર રકમ કરતાં ઓછી હોય, તો તે પેટા-કલમ હેઠળ નિર્દિષ્ટ રીતે ખરેખર ચૂકવવાપાત્ર રકમ કરતાં ઓછી હોય તેવી રકમના સંદર્ભમાં તે પેટા-કલમની કલમ (એ) માં જોગવાઈ મુજબ નોટિસ જારી કરવા માટે આગળ વધશે અને પેટા-કલમ (૨) હેઠળ માહિતી પ્રાપ્ત થયાની તારીખથી એક વર્ષના સમયગાળાની ગણતરી કરવામાં આવશે.

(૪) જ્યાં કોઈ એક્સાઈઝ ડ્યુટી વસૂલવામાં આવી નથી અથવા ચૂકવવામાં આવી નથી અથવા શોર્ટ-લેવી અથવા શોર્ટ-પેઈડ અથવા ભૂલથી રિફંડ કરવામાં આવી છે,

(એ) છેતરપિંડી; અથવા

(બી) સંડોવણી; અથવા

(ગ) કોઈપણ ઇરાદાપૂર્વકનું ખોટું નિવેદન; અથવા

(ઘ) હકીકતોની અવગણના કરવી; અથવા

(ઈ) આ અધિનિયમની કોઈપણ જોગવાઈઓનું અથવા ફરજ સાથે જવાબદાર કોઈપણ વ્યક્તિ દ્વારા ફરજની ચૂકવણી ટાળવાના ઇરાદાથી તેના હેઠળ બનાવેલા નિયમોનું ઉલ્લંઘન, કેન્દ્રીય આબકારી અધિકારી, સંબંધિત તારીખથી પાંચ વર્ષની અંદર, આવી વ્યક્તિને નોટિસ આપશે કે તેણે કલમ ૧૧ એએ હેઠળ ચૂકવવાપાત્ર વ્યાજ અને નોટિસમાં નિર્દિષ્ટ ફરજની સમકક્ષ દંડ સાથે નોટિસમાં નિર્દિષ્ટ રકમ કેમ ચૂકવવી જોઈએ નહીં.

(પ) (૭) અવગણવામાં આવેલ (૭એ) પેટા-કલમ (૧) અથવા પેટા-કલમ (૩) અથવા પેટા-કલમ (૪) માં કંઈપણ સમાવિષ્ટ હોવા છતાં, કેન્દ્રીય આબકારી અધિકારી, તે પેટા-કલમોમાંથી કોઈપણ હેઠળ આપવામાં આવેલી નોટિસ અથવા નોટિસ પછી, કેન્દ્રીય આબકારી ફરજ માટે જવાબદાર વ્યક્તિ પર કેન્દ્રીય આબકારી જકાતની ફરજ બજાવી શકે છે, જેમાં કેન્દ્રીય આબકારી જકાતની વિગતો હોય કે જે પછીના સમયગાળા માટે વસૂલવામાં આવી નથી અથવા ચૂકવવામાં આવી નથી અથવા ટૂંકા ગાળાની અથવા ટૂંકા ગાળાની

ચૂકવણી કરવામાં આવી છે અથવા ભૂલથી પરત કરવામાં આવી છે. ઉપરોક્ત પેટા-કલમ (૧) અથવા પેટા-કલમ (૩) અથવા પેટા-કલમ (૪) અથવા પેટા-કલમ (૫) હેઠળ આવી વ્યક્તિ પર, એ શરતને આધિન કે પછીના સમયગાળા માટે આધાર રાખવામાં આવેલા આધારો અગાઉની સૂચના અથવા સૂચનાઓમાં ઉલ્લેખિત છે તે જ છે.(૮) જ્યાં અદાલત અથવા ટ્રિબ્યુનલના આદેશ દ્વારા નોટિસની સેવા પર રોક મૂકવામાં આવે છે, ત્યાં પેટા-કલમ (૧) ના ખંડ (એ) માં ઉલ્લેખિત એક વર્ષનો સમયગાળો અથવા પેટા-કલમ (૪) માં ઉલ્લેખિત પાંચ વર્ષનો સમયગાળો ગણતરીમાં બાકાત રાખવામાં આવશે.

(૯) જ્યાં કોઈ અપીલીય સત્તાધિકારી અથવા ટ્રિબ્યુનલ અથવા અદાલત નિષ્કર્ષ કાઢે છે કે પેટા-કલમ (૪) હેઠળ બહાર પાડવામાં આવેલી નોટિસ એ કારણોસર ટકાઉ નથી કે છેતરપિંડી અથવા મિલીભગતના આરોપો અથવા કોઈ જાણીજોઈને ખોટું નિવેદન અથવા તથ્યોને દબાવવા અથવા ફરજની ચુકવણી ટાળવાના ઈરાદાથી આ અધિનિયમ અથવા તેના હેઠળ બનાવેલા નિયમોની કોઈપણ જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન જે વ્યક્તિને નોટિસ જારી કરવામાં આવી હતી તેની સામે સ્થાપિત કરવામાં આવ્યું નથી, તો કેન્દ્રીય આબકારી અધિકારી એક વર્ષના સમયગાળા માટે આવી વ્યક્તિ દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર આબકારી જકાતની ફરજ નક્કી કરશે, એવું માનીને કે નોટિસ પેટા-કલમની કલમ (એ) હેઠળ જારી કરવામાં આવી હતી. (૧).

(૧૦) કેન્દ્રીય આબકારી અધિકારી, સંબંધિત વ્યક્તિને સાંભળવાની તક આપ્યા પછી, અને આવી વ્યક્તિ દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆત, જો કોઈ હોય તો, તેને ધ્યાનમાં લીધા પછી, આવી વ્યક્તિ પાસેથી બાકીની આબકારી જકાતની રકમ નક્કી કરશે જે નોટિસમાં નિર્દિષ્ટ રકમથી વધુ ન હોય.

(૧૧) કેન્દ્રીય આબકારી અધિકારી પેટા-કલમ (૧૦) હેઠળ આબકારી જકાતની રકમ નક્કી કરશે –

(ક) પેટા કલમ (૧) હેઠળ આવતા કેસોના સંદર્ભમાં નોટિસની તારીખથી છ મહિનાની અંદર;

(બી) પેટા-કલમ (૪) હેઠળ આવતા કેસોના સંદર્ભમાં નોટિસની તારીખથી એક વર્ષની અંદર, જ્યાં આવું કરવું શક્ય છે.

(૧૨) જ્યાં અપીલ અધિકારી અથવા ટ્રિબ્યુનલ અથવા અદાલત પેટા-કલમ (૧૦) હેઠળ કેન્દ્રીય આબકારી અધિકારી દ્વારા નિર્ધારિત આબકારી જકાતની રકમમાં ફેરફાર કરે છે, ત્યારે આ કલમ હેઠળ દંડ અને વ્યાજની રકમમાં આ રીતે સુધારેલી આબકારી જકાતની રકમને ધ્યાનમાં રાખીને તે મુજબ ફેરફાર કરવામાં આવશે.

(૧૩) અપીલ અધિકારી અથવા ટ્રિબ્યુનલ અથવા અદાલત દ્વારા સુધારેલી રકમ કેન્દ્રીય આબકારી અધિકારી દ્વારા પેટા-કલમ (૧૦) હેઠળ નિર્ધારિત રકમ કરતાં

વધુ હોય, તો આ અધિનિયમ હેઠળ વ્યાજ અથવા દંડ ચૂકવવાપાત્ર હોય તે સમય અપીલ અધિકારી અથવા ટ્રિબ્યુનલ અથવા અદાલતના આદેશની તારીખથી ગણવામાં આવશે.

(૧૪) જ્યાં આ કલમ હેઠળ કેન્દ્રીય આબકારી અધિકારી દ્વારા આબકારી જકાત નક્કી કરવાનો આદેશ પસાર કરવામાં આવે છે, ત્યાં ઉપરોક્ત આબકારી જકાત ચૂકવવા માટે જવાબદાર વ્યક્તિએ વ્યાજની રકમ અલગથી નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવે કે નહીં તે રકમ પર બાકી વ્યાજ સાથે નિર્ધારિત રકમ ચૂકવવી પડશે.

(૧૫) પેટા-કલમ (૧) થી ૧૪ સુધીની જોગવાઈઓ વ્યાજની વસૂલાત પર લાગુ થશે, જ્યાં ચૂકવવાપાત્ર વ્યાજ ચૂકવવામાં આવ્યું નથી અથવા આંશિક ચૂકવણી કરવામાં આવી નથી અથવા ભૂલથી પરત કરવામાં આવ્યું છે.

(૧૬) આ કલમની જોગવાઈઓ એવા કેસને લાગુ પડશે નહીં કે જ્યાં ચૂકવવામાં ન આવેલી અથવા ટૂંકા ગાળાની ચૂકવણીની જવાબદારીનું સ્વ-મૂલ્યાંકન કરવામાં આવે અને કરદાતા દ્વારા તેના દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા સામયિક વળતરમાં તેને ચૂકવવાપાત્ર ફરજ તરીકે જાહેર કરવામાં આવે અને આવા કિસ્સામાં, ચુકવણી ન કરવાની અથવા ફરજની ટૂંકી ચુકવણીની વસૂલાત સૂચવવામાં આવે તે રીતે કરવામાં આવશે.

સમજૂતી ૧.-આ કલમ અને કલમ ૧૧એસીનાં હેતુઓ માટે, -

("રિફંડ" માં ભારતમાંથી નિકાસ થતી એક્સાઇઝેબલ ચીજવસ્તુઓ પર અથવા ભારતમાંથી નિકાસ થતી ચીજવસ્તુઓના ઉત્પાદનમાં ઉપયોગમાં લેવાતી એક્સાઇઝેબલ સામગ્રી પર એક્સાઇઝ ડ્યુટીમાં છૂટનો સમાવેશ થાય છે.

(બી) "સંબંધિત તારીખ" નો અર્થ છે –

(૧) એક્સાઇઝેબલ માલના કિસ્સામાં કે જેના પર એક્સાઇઝની ડ્યુટી વસૂલવામાં આવી નથી અથવા ચૂકવવામાં આવી નથી અથવા શોર્ટ-લેવી અથવા શોર્ટ-પેઇડ કરવામાં આવી છે, અને આ અધિનિયમની જોગવાઈઓ દ્વારા જરૂરી કોઈ સામયિક વળતર દાખલ કરવામાં આવ્યું નથી, છેલ્લી તારીખ કે જેના પર આ અધિનિયમ અને તે હેઠળ બનાવેલા નિયમો હેઠળ આવું વળતર દાખલ કરવું જરૂરી છે;

(૨) એક્સાઇઝેબલ ચીજવસ્તુઓના કિસ્સામાં કે જેના પર એક્સાઇઝની ડ્યુટી વસૂલવામાં આવી નથી અથવા ચૂકવણી કરવામાં આવી નથી અથવા શોર્ટ-લેવી અથવા શોર્ટ-પેઇડ કરવામાં આવી છે અને વળતર દાખલ કરવામાં આવ્યું છે, તે તારીખ કે જેના પર આવું વળતર દાખલ કરવામાં આવ્યું છે;

(૩) અન્ય કોઈ પણ કિસ્સામાં, આ અધિનિયમ અથવા તે હેઠળ બનાવેલા નિયમો હેઠળ જે તારીખે આબકારી જકાત ચૂકવવી જરૂરી છે;

(જ) આ અધિનિયમ અથવા તે હેઠળ બનાવેલા નિયમો હેઠળ એક્સાઇઝ ડ્યુટીનું કામચલાઉ મૂલ્યાંકન કરવામાં આવે તેવા કિસ્સામાં, તેના અંતિમ મૂલ્યાંકન પછી ડ્યુટીમાં ગોઠવણની તારીખ;

(વ) એક્સાઇઝેબલ માલના કિસ્સામાં કે જેના પર એક્સાઇઝની ડ્યુટી ભૂલથી પરત કરવામાં આવી છે, તે રિફંડની તારીખ;

((vi) એવા કિસ્સામાં કે જ્યાં માત્ર વ્યાજની વસૂલાત કરવાની હોય, ત્યાં ફરજની ચુકવણીની તારીખ કે જેની સાથે આ પ્રકારનું વ્યાજ સંબંધિત છે.

(સી) અવગણવામાં આવે છે.

સમજૂતી ૨:- શંકાઓને દૂર કરવા માટે, આથી જાહેર કરવામાં આવે છે કે કોઈપણ બિન-લેવી, ટૂંકી વસૂલાત, બિન-ચુકવણી, ટૂંકી ચુકવણી અથવા ભૂલભરેલું રિફંડ જ્યાં નાણાં બિલ, ૨૦૧૫ને રાષ્ટ્રપતિની મંજૂરી મળે તે તારીખ પહેલાં કોઈ કારણદર્શક નોટિસ જારી કરવામાં આવી નથી, તે નાણાં અધિનિયમ, ૨૦૧૫ દ્વારા સુધારેલ કલમ ૧૧એની જોગવાઈઓ દ્વારા સંચાલિત થશે.

ત્યારબાદ, કાયદાની કલમ ૩૫, જે અપીલની જોગવાઈ કરે છે.તે નીચે પ્રમાણે વાંચે છે:

"કલમ ૩૫.કમિશનરને અપીલ (અપીલ).-

(૧) કેન્દ્રીય આબકારી અધિકારી દ્વારા આ અધિનિયમ હેઠળ પસાર કરવામાં આવેલા કોઈપણ નિર્ણય અથવા આદેશથી વ્યથિત કોઈપણ વ્યક્તિ, જે કેન્દ્રીય આબકારી કમિશનર કરતા નીચલા હોદ્દામાં હોય, તે આ પ્રકરણમાં હવે પછી કેન્દ્રીય આબકારી કમિશનર (અપીલ) ને અપીલ કરી શકે છે, જેને કમિશનર (અપીલ) તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

પરંતુ કમિશનર (અપીલ), જો તેમને સંતોષ થાય કે અપીલકર્તાને ઉપરોક્ત સાઠ દિવસના સમયગાળાની અંદર અપીલ રજૂ કરવાથી પૂરતા કારણોસર અટકાવવામાં આવ્યો હતો, તો તેને વધુ ત્રીસ દિવસના સમયગાળામાં રજૂ કરવાની મંજૂરી આપી શકે છે.

(૧અ) કમિશનર (અપીલ), જો અપીલની સુનાવણીના કોઈપણ તબક્કે પૂરતું કારણ દર્શાવવામાં આવે, તો પક્ષકારો અથવા તેમાંથી કોઈપણને સમયાંતરે સમય આપી શકે છે અને લેખિતમાં નોંધાયેલા કારણો માટે અપીલની સુનાવણી સ્થગિત કરી શકે છે:

પરંતુ અપીલની સુનાવણી દરમિયાન પક્ષકારને આવી કોઈ સ્થગન ત્રણ વખતથી વધુ આપવામાં આવશે નહીં.

(૨) આ કલમ હેઠળની દરેક અપીલ નિયત સ્વરૂપમાં હશે અને નિયત રીતે તેની ચકાસણી કરવામાં આવશે.

નિયમો અને કાયદાની ઉપરોક્ત જોગવાઈઓનો ઉલ્લેખ કરવાનો વિચાર એ બતાવવાનો છે કે આબકારી જકાતની ચુકવણી માટે જવાબદારી નક્કી કરવા માટે એક પ્રક્રિયા સૂચવવામાં આવી છે.ઉપરોક્ત પ્રક્રિયાને અનુસર્યા વિના, જવાબદારી નક્કી કરી શકાતી નથી.બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, આબકારી જકાત ચૂકવવાની જવાબદારી માત્ર કાયદાની કલમ ૧૪ હેઠળ સંબંધિત વ્યક્તિ દ્વારા કરવામાં આવેલા નિવેદન પર નક્કી કરી શકાતી નથી, જે કબૂલાતની પ્રકૃતિમાં છે.

શ્રી ત્રિવેદી એ (૨૦૧૬) ૧૦ એસસીસી ૪૫૮ માં નોંધાયેલા સેમ્પેલી સત્યનારાયણા રાવ વિરુદ્ધ ઈન્ડિયન એજન્સી લિમિટેડના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય પર મજબૂત આધાર રાખ્યો હતો.બીજી બાજુ, આબકારી વિભાગના વિદ્વાન વરિષ્ઠ સ્થાયી વકીલ શ્રી ચિંતન દવે દ્વારા આ અરજીનો ઉગ્ર વિરોધ કરવામાં આવ્યો છે. શ્રી દવેએ રજૂઆત કરી હતી કે ચેક અરજદારો દ્વારા આબકારી જકાતની ચુકવણીની તેમની જવાબદારીના નિર્વહન માટે જારી કરવામાં આવ્યા હતા.તેમના જણાવ્યા અનુસાર, ચેક ધમકી, દબાણ અને દબાણ દ્વારા મેળવવામાં આવ્યા હોવાના આક્ષેપો કોઈ આધાર વગરના છે અને સ્પષ્ટ રીતે ખોટા છે.Mr.Dave પ્રતિવાદી નં.૨.

" ૩.૧ એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે અરજદાર દ્વારા ઉલ્લેખિત અને ટાંકવામાં આવેલ કેસ કાયદો આ કેસના અધિકારક્ષેત્રના તથ્યોને લાગુ કરી શકાતો નથી.અરજદારે ક્રિમિનલ મિસ્કમાં આ માનનીય અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલા

૧૭.૦૪.૨૦૧૫ ના આદેશની લાગુ થવાની અરજી લીધી છે.નોંધ પર ઉપરોક્ત કાર્યવાહીના સંપૂર્ણ દસ્તાવેજો રજૂ કર્યા વિના ૨૦૧૪ની અરજી નં.૧૭૧૭૦.તે રજૂ કરવામાં આવે છે કે અરજદાર દ્વારા ક્રિમિનલ મિસ્કની કાર્યવાહી પર નિર્ભરતા મૂકવામાં આવે છે.શ્રી અનિલ ગોવિંદભાઈ મેટાલિયા દ્વારા તેના કેસને ટેકો આપવા માટે દાખલ કરાયેલી ૨૦૧૪ની અરજી નં.૧૭૧૭૦, ઉપરોક્ત ક્રિમિનલ મિસ્ક તરીકે સંપૂર્ણપણે ખોટી ધારણા છે.૨૦૧૪ની અરજી નં.૧૭૧૭૦ આ માનનીય અદાલત દ્વારા ઉપરોક્ત અરજદાર દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી દલીલને ધ્યાનમાં લેવા માટે સ્વીકારવામાં આવી છે કે પોસ્ટ-ડેટેડ ચેક ધરાવતી નં.૦૦૦૨૬૦ તારીખ ૧૧.૧૦.૨૦૧૧ એ. સી. એ. ઓ., સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ, ભાવનગરની તરફેણમાં દોરવામાં આવી હતી, જ્યારે, ઉપરોક્ત ચેક એ. સી. એ. ઓ., સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ, જુનાગઢની ઓફિસ દ્વારા સ્ટેટ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા, જુનાગઢ ખાતે વસૂલાત માટે રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો.ઉક્ત અરજદારે તેની અરજીના સમર્થનમાં ૧૭.૦૪.૨૦૧૫ પર ડ્રાફ્ટ એમેન્ડમેન્ટ દ્વારા ચેકની ફોટોકોપી પણ રજૂ કરી છે અને આ સંજોગોમાં, આ માનનીય અદાલતે ૧૭.૦૪.૨૦૧૫ ના આદેશ દ્વારા ડ્રાફ્ટ એમેન્ડમેન્ટને મંજૂરી આપી છે અને અરજી પર નિયમ જારી કર્યો છે.અહીં અરજદારે ૧૭.૦૪.૨૦૧૫ તારીખના ઉપરોક્ત આદેશ પર આધાર રાખ્યો છે, જે તેના દ્વારા PP-૧૩૪ પર રજૂ કરવામાં આવ્યો છે.તે આદરપૂર્વક રજૂ કરવામાં આવે છે કે જવાબ આપનાર પ્રતિવાદી દ્વારા તેની સામે દાખલ કરવામાં આવેલી ફરિયાદને રદ કરવાની પ્રાર્થનાના

સમર્થનમાં અરજદારને આવી કોઈ અરજી ઉપલબ્ધ નથી.કિમિનલ મિસ્કમાં રજૂ કરાયેલા મુસદ્દા સુધારાની એક નકલ.૨૦૧૪ની અરજી નં.૧૭૧૭૦ અહીં જોડવામાં આવી છે અને આ સોગંદનામામાં પરિશિષ્ટ R-૧ તરીકે ચિહ્નિત કરવામાં આવી છે.તેથી, અરજીને શ્રેશોલ્ડ પર બરતરફ કરવાની જરૂર છે અને અરજદાર દ્વારા મેળવેલ એકપક્ષીય એડ-ઇન્ટરિમ રાહત પણ ખાલી થઈ શકે છે.

૪. શીર્ષકવાળી અરજીની જાળવણીક્ષમતા અને મનોરંજનક્ષમતા અંગેના પ્રારંભિક વાંધાને પૂર્વગ્રહ વિના, જવાબ આપનાર પ્રતિવાદી આદરપૂર્વક રજૂ કરે છે કે અરજીના પરિચ્છેદ ૨ થી ૯ માં અરજદાર દ્વારા જણાવેલી હકીકતો સાચી, સંપૂર્ણ અને સાચી હકીકતોને પ્રતિબિંબિત કરતી નથી.જવાબ આપનાર પ્રતિવાદીના કાર્યાલય દ્વારા જાળવવામાં આવેલા રેકૉર્ડમાંથી લેવામાં આવેલી સંબંધિત હકીકતો ટૂંકમાં નીચે મુજબ વર્ણવવામાં આવી છે:

૪.૧ અરજદાર મેસર્સ નંદીશ્વરી સ્ટીલ લિમિટેડના ડિરેક્ટર છે, બ્લોક નં.૭૬, ગામ ઝેક, તાલુકા, દેહગામ, જિલ્લા ગાંધીનગર, ગુજરાત ૩૮૨૩૨૫ [ત્યારબાદ "મેસર્સ એન. એસ. એલ". તરીકે ઓળખાય છે] સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ ટેરિફ એક્ટ, ૧૯૮૫ના પ્રકરણ ૭૨ હેઠળ આવતા એસએસ સાગોળ, એસએસ રાઉન્ડ બાર્સના ઉત્પાદનમાં રોકાયેલા છે.તેઓ ઉપરોક્ત ચીજવસ્તુઓના ઉત્પાદન માટે કેન્દ્રીય આબકારી નોંધણી નં.AAABCN ૩૪૬૪ BXM ૦૦૧ ધરાવે છે.અરજદાર વૈધાનિક રીતે સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ એક્ટ, ૧૯૪૪, ત્યાં ઘડવામાં આવેલા નિયમો તેમજ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ ટેરિફ એક્ટ, ૧૯૮૫ની જોગવાઈઓ

ઠેઠળ નિર્ધારિત દરે અને રીતે સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝની ફરજની ચુકવણી કરવા માટે બંધાયેલો છે.

જ.૨ પ્રતિવાદીના અધિકારીઓ દ્વારા એક ગુપ્ત માહિતી એકત્ર કરવામાં આવી હતી કે મેસર્સ એન. એસ. એલ. વિવિધ પરિવહનકારો દ્વારા રોકડ ધોરણે, ઇન્વોઈસેસ જારી કર્યા વિના, કેન્દ્રીય એક્સાઈઝ ડ્યુટીની ચુકવણી કર્યા વિના, કેન્દ્રીય એક્સાઈઝ ડ્યુટીની ચોરીમાં રોકાયેલા છે. એવું પણ જાણવા મળ્યું હતું કે મેસર્સ એન. એસ. એલ. એ ભાવનગરના વિવિધ જહાજ તોડનારા એકમો દ્વારા જારી કરાયેલા નકલી ઇન્વોઈસેસના આધારે, તેમાં ઉલ્લેખિત માલની પ્રાપ્તિ વિના અને આવા નકલી ઇન્વોઈસેસમાં ઉલ્લેખિત માલના જથ્થાને સમાયોજિત કરવા માટે, છેતરપિંડીભર્યા સેનવેટ ક્રેડિટનો લાભ લીધો છે, તેઓ રોકડ ધોરણે સ્થાનિક બજારમાંથી ભંગારની ખરીદી કરે છે.

જ.૩ ઉપરોક્ત ગુપ્ત માહિતીના આધારે કાર્યવાહી કરતા, જવાબ આપનાર પ્રતિવાદીના અધિકારીઓએ મેસર્સ એન. એસ. એલ. ની ફેક્ટરી અને ઓફિસ પરિસર, મેસર્સ ટી. એફ. સી. રોડલાઈન્સના ટ્રાન્સપોર્ટર પરિસર અને અન્ય સ્થળોએ ૦૭.૧૧.૨૦૧૨ પર સંકલિત સર્ચ ઓપરેશન હાથ ધર્યું હતું. દરોડા દરમિયાન વિવિધ ગુનાહિત અને નિર્ણાયક દસ્તાવેજ પુરાવાઓ મળી આવ્યા હતા, જે તેમાં ઉલ્લેખિત માલની પ્રાપ્તિ વિના નકલી ઇન્વોઈસેસના આધારે સેનવેટ ક્રેડિટનો છેતરપિંડીથી લાભ ઉઠાવીને તેમજ કેન્દ્રીય આબકારી ઇન્વોઈસેસ જારી કર્યા વિના અને કેન્દ્રીય આબકારી જકાતની ચુકવણી કર્યા

વિના તૈયાર માલને ગુમ રીતે દૂર કરીને કેન્દ્રીય આબકારી જકાતની મોટી રકમની ચોરીનો પુરાવો આપે છે.તપાસ દરમિયાન, અરજદારે સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ એક્ટ, ૧૯૪૪ની કલમ ૧૪ હેઠળ ૦૭.૧૧.૨૦૧૨ અને ૦૮.૧૧.૨૦૧૨ તારીખના નિવેદનો આપીને કબૂલાત કરી છે કે તે રૂ. ભાવનગરના વિવિધ જહાજ તોડનારા એકમો દ્વારા જારી કરાયેલ નકલી ચલણી નોટોમાં ઉદ્દેશિત માલની રસીદ વિના જૂની અને વપરાયેલી એમ. એસ. પ્લેટનું વેચાણ દર્શાવતા નકલી ચલણી નોટોના આધારે ૩.૭ કરોડ રૂપિયા; તેમની પાસે તેમના કારખાનાના પરિસરમાં તૈયાર એક્સાઈઝેબલ માલના ઉત્પાદનમાં કહેવાતી જૂની અને વપરાયેલી એમ. એસ. પ્લેટને કાપવા, કાપવા અને તેનો ઉપયોગ કરવા માટે સુવિધા/કાપવાની મશીન ન હતી; કે તેઓએ આવા નકલી ચલણી નોટો પર ૫૦ ટકામાં ફરજો વહેંચી હતી:૫૦ ગુણોત્તર; તે ઈન્વોઈસેસ જારી કર્યા વિના અને તેના પર વસૂલવામાં આવતી સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ ડ્યુટીની ચુકવણી કર્યા વિના રોકડ ધોરણે એક્સાઈઝેબલ માલ એટલે કે એસએસ રાઉન્ડને ગુમ રીતે દૂર કરવામાં પણ સામેલ હતો.તેમણે ઉપરોક્ત રીતભાત દ્વારા કેન્દ્રીય આબકારી જકાતને ટાળવા માટે તેમના દ્વારા અપનાવવામાં આવેલી કાર્યપદ્ધતિનો પણ સ્વીકાર કર્યો છે.ઉપરોક્ત ગણતરીઓ પર કરચોરી અંદાજે.રૂ. આવે છે. ૪. ૦૦ કરોડ છે.ઉપરોક્ત ગુનાનો સ્વીકાર કરતા, મેસર્સ.એન. એસ. એલ. એ સ્વેચ્છાએ સ્થળ પર જ Rs.૫૦ માટે GAR-૭ ચલણ નંબર ૦૦૧૮૧ તારીખ ૦૭.૧૧.૨૦૧૨,૦૦,૦૦૦/- અને Rs.૨૫ માટે GAR-૭ ચલણ નં.૦૦૧૮૨

તારીખ ૦૭.૧૧.૨૦૧૨,૦૦,૦૦૦/- ની રકમ સરકારને ચૂકવીને ચૂકવી છે.
રાજકોષ.ઉપરાંત, તેઓએ તેમના 'ID ૨' તારીખના પત્ર દ્વારા સ્વેચ્છાએ નીચે
ઉલ્લેખિત ૦૭ પોસ્ટ ડેટના ચેક આપ્યા છે, જેમાં દરેક 'ID ૧' લાખના છે, જે કુલ
રૂ.

શ્રી નં.	ચેક નં.	તારીખ	રકમ
૧.	૦૦૦૮૫૧	૦૧.૧૨.૧૨	Rs.૫૦,૦૦,૦૦૦/-
૨.	૦૦૦૮૫૨	૧૫.૧૨.૧૨	Rs.૫૦,૦૦,૦૦૦/-
૩.	૦૦૦૮૫૩	૩૧.૧૨.૧૨	Rs.૫૦,૦૦,૦૦૦/-
૪.	૦૦૦૮૫૪	૧૫.૦૧.૧૩	Rs.૫૦,૦૦,૦૦૦/-
૫.	૦૦૦૮૫૫	૩૧.૦૧.૧૩	Rs.૫૦,૦૦,૦૦૦/-
૬.	૦૦૦૮૫૬	૧૫.૦૨.૧૩	Rs.૫૦,૦૦,૦૦૦/-
૭.	૦૦૦૮૫૭	૨૮.૦૨.૧૩	Rs.૫૦,૦૦,૦૦૦/-
કુલ			રૂ. ૩,૫૦,૦૦,૦૦૦/-

૪.૪ તદનુસાર, બીજા અરજદારની સેન્ટ્રલ એક્સાઇઝ એક્ટ, ૧૯૪૪ની કલમ ૯ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે ૨૧.૦૨.૨૦૧૩ પર ધરપકડ કરવામાં આવી હતી અને તેને અહેમદાબાદના વિદ્વાન એડિશનલ ચીફ મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો, જેમણે અરજદારને ન્યાયિક કસ્ટડીમાં મોકલી દીધો છે.

૪.૫ ત્યારબાદ, બીજા અરજદારે ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૪૩૭ હેઠળ નિયમિત જામીન માટે એડિશનલ ચીફ મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ, અમદાવાદ સમક્ષ ૨૨.૦૨.૨૦૧૩ પર જામીન અરજી દાખલ કરી હતી. વિદ્વાન એડિશનલ ચીફ મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ, અમદાવાદ તેના ૨૨.૦૨.૨૦૧૩ ના આદેશ દ્વારા અરજદારને જામીન આપવા માટે ખુશ હતા. એડિશનલ ચીફ મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ, અમદાવાદ દ્વારા પસાર કરાયેલ ૨૨.૦૨.૨૦૧૩ તારીખની જામીન અરજીની નકલ અને ૨૨.૦૨.૨૦૧૩ તારીખનો આદેશ અહીં જોડવામાં આવ્યો છે અને એનેક્સર આર-૨ કોલી તરીકે ચિહ્નિત કરવામાં આવ્યો છે. આ સોગંદનામા માટે.

૪.૬ પ્રતિવાદીએ સ્ટેટ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા, આશ્રમ રોડ શાખા, અમદાવાદ ખાતેના ભારત સરકારના ખાતામાં ૦૫.૦૨.૨૦૧૩ પર જમા કરવા માટે નં.૦૦૦૮૫૪ તારીખના ૧૫.૦૧.૨૦૧૩ અને નં.૦૦૮૫૫ તારીખના ૩૧.૦૧.૨૦૧૩ ધરાવતા પોસ્ટ-ડેટ ચેક રજૂ કર્યા છે અને તે એન. એસ. એલ.

ની બેંક એટલે કે બેંક ઓફ બરોડા દ્વારા ૦૭.૦૨.૨૦૧૩ પર "ડ્રોઅર દ્વારા ચુકવણી બંધ" ની ટિપ્પણી સાથે પરત કરવામાં આવ્યા હતા.

૪.૭ ૦૫.૦૩.૨૦૧૩ પર, જવાબ આપનાર પ્રતિવાદીએ તેમના વકીલ દ્વારા, નેગોશિએબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટ, ૧૮૮૧ (ત્યારબાદ ટૂંકાણ માટે "એન. આઈ. એ". તરીકે ઓળખવામાં આવે છે) ની કલમ ૧૩૮ હેઠળ મેસર્સ એન. એસ. એલ. ને રેગ્યુલેટર દ્વારા ઉપરોક્ત પરત કરેલા અને અવેતન ચેકની ચુકવણી કરવા માટે ૦૫.૦૩.૨૦૧૩ ની કાનૂની નોટિસ આપી છે.એડી પછી અને મેસર્સ એનએસએલ દ્વારા તેનો જવાબ ૨૧.૦૩.૨૦૧૩ ના પત્ર દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો, જેમાં અન્ય બાબતોની સાથે નોટિસની સામગ્રી પર વિવાદ અને અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો અને વધુમાં એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે આબકારી વિભાગ દ્વારા અરજદાર દ્વારા બાકી અને ચૂકવવાપાત્ર આબકારી જકાતની માંગ કરવા માટે કોઈ કારણદર્શક નોટિસ જારી કરવામાં આવી ન હતી અને આબકારી જકાતની ચુકવણી કરવાની જવાબદારી ત્યારે જ ઊભી થશે જ્યારે કરવેરાની જવાબદારી નક્કી કરવામાં આવશે અને અગાઉથી ફરજિયાતપણે કર ચૂકવવાની કાયદામાં કોઈ જોગવાઈ નથી.વધુમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે ચેક સ્વેચ્છાએ જારી કરવામાં આવ્યા ન હતા, પરંતુ તે ધમકી અને બળજબરીથી જારી કરવામાં આવ્યા હતા.તેથી, જવાબ આપનાર પ્રતિવાદીએ અરજદાર દ્વારા નેગોશિએબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટ, ૧૮૮૧ ની કલમ ૧૩૮ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે ૦૧.૦૪.૨૦૧૩ પર ૨૦૧૩ નો ક્રિમિનલ કેસ નં.૭૪૬ દાખલ કર્યો છે, જેને

અરજદાર દ્વારા શીર્ષકવાળી અરજી હેઠળ રદ કરવાની માંગ કરવામાં આવી છે. જાણીતા મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ (એન. આઈ. એ.), કોર્ટ <આઈ. ડી. ૧>, અમદાવાદ ઉપરોક્ત ફોજદારી કેસની સુનાવણી કરી રહ્યા છે અને ફરિયાદીના પુરાવા નોંધવામાં આવે છે.

૫. અરજીના મેમોમાં અરજદાર દ્વારા નિર્ધારિત કારણોના સંદર્ભમાં, નેગોશિએબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ એક્ટ, ૧૮૮૧ ની કલમ ૧૩૮ હેઠળ સજાપાત્ર ગુના માટે તેની સામે જવાબ આપનાર પ્રતિવાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી ફરિયાદને રદ કરવાની માંગ, કેસના અધિકારક્ષેત્રના તથ્યોને અનુરૂપ નથી અને અરજદાર રાહત માટે હકદાર નથી, જેમ કે કેપ્શનવાળી અરજીમાં વિનંતી કરવામાં આવી છે. અરજદાર દ્વારા પેરા ૧૦ ના સંદર્ભમાં આધારોના રૂપમાં ઉઠાવવામાં આવેલા દલીલોના મુદ્દાઓનો જવાબ નીચે મુજબ આપવામાં આવ્યો છે:

૫.૧ તે આદરપૂર્વક રજૂ કરવામાં આવે છે કે જવાબ આપનાર પ્રતિવાદીઓ અરજદારની દલીલ સ્વીકારતા નથી કે ફરિયાદી તેની સામે કોઈ ફોજદારી ગુનાનો ખુલાસો કરતો નથી. તે આદરપૂર્વક રજૂ કરવામાં આવે છે કે ફરિયાદકર્તાને સંપૂર્ણ રીતે વાંચીને, તે નેગોશિએબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટ, ૧૮૮૧ની કલમ ૧૩૮ હેઠળ અરજદાર દ્વારા કરવામાં આવેલા ગુનાને જાહેર કરે છે, જે જોગવાઈ હેઠળ ઉપરોક્ત ગુનાના ઘટક છે; [એ] અમુક રકમ માટે ચેક ખેંચવો, [બી] બેન્કરને ચેક રજૂ કરવો; [સી] લેનાર બેંક દ્વારા ચૂકવવામાં આવેલ ચેક પરત કરવો; [ડી] ચેક ધારક અથવા લેનાર દ્વારા ચેકના લેનારને ચેકની રકમની ચૂકવણીની

માંગ કરતી નોટિસ આપવી; [ઈ] ૧૫ દિવસની અંદર ચુકવણી કરવામાં ડ્રોઅરની નિષ્ફળતા. વિષયની કાર્યવાહીમાં હાજર હોય તેવી નોટિસની પ્રાપ્તિ.

૫.૨ તે આદરપૂર્વક રજૂ કરવામાં આવે છે કે અરજદાર દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી દલીલ કે "કાયદેસર રીતે લાગુ કરી શકાય તેવું દેવું" કારણદર્શક નોટિસના ચુકાદા અને કેન્દ્રીય આબકારી માર્ગદર્શિકા અનુસાર "ચોક્કસ" રકમ ચૂકવવાની જવાબદારીના નિર્ધારણ પછી જ થશે, તે સંપૂર્ણપણે ખોટી ધારણા છે અને યોગ્યતાથી વંચિત છે.તે આદરપૂર્વક રજૂ કરવામાં આવે છે કે જ્યારે કરપાત્ર ઘટનાઓ બનવાથી કર ચૂકવવાની જવાબદારી ઊભી થાય ત્યારે કર ચૂકવવાપાત્ર બને છે.કરપાત્ર ઘટના એ છે કે જેના બનવાથી ચાર્જ નક્કી થાય છે.તે એવી ઘટના છે, જે તેની ઘટના પર કરવેરાની જવાબદારી બનાવે છે અથવા આકર્ષિત કરે છે, આવી જવાબદારી કોઈ અગાઉના અથવા પછીના સમયે ઉપાર્જિત થતી નથી.જો કે કરપાત્ર ઘટના ચોક્કસ સમયે થાય છે, તેમ છતાં આવા કરની વસૂલાત અને વસૂલાત પછીની તારીખ સુધી મુલતવી રાખવામાં આવી શકે છે.એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ એક્ટ, ૧૯૪૪ની કલમ ૩ એ ભારતમાં ઉત્પાદિત એક્સાઈઝેબલ માલ પર સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ ડ્યુટી વસૂલવા અને વસૂલવા માટેની કલમ છે.તદનુસાર, આબકારી જકાત નિયત કરવામાં આવે તે રીતે વસૂલવામાં આવશે અને વસૂલવામાં આવશે.કેન્દ્રીય આબકારી અધિનિયમ, ૧૯૪૪ હેઠળ આપવામાં આવેલી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને ઘડવામાં આવેલા નિયમો દ્વારા લેવી અને ડ્યુટીની વસૂલાતની મશીનરી

બનાવવામાં આવે છે.તદનુસાર, એક્સાઇઝેબલ માલના ઉત્પાદકે કેન્દ્રીય એક્સાઇઝ નિયમો, ૨૦૦૨ના નિયમ ૪ અને નિયમ ૮ હેઠળ સૂચવવામાં આવેલી રીતે અને તે સમયે ફરજની ચુકવણી કરવાની ફરજ છે.એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે ઉત્પાદક તરફથી ઉપરોક્ત જોગવાઈઓ અનુસાર ફરજની ચુકવણી કરવામાં ભૂલનું કાર્ય આવા ઉત્પાદક સામે "કાયદેસર રીતે લાગુ કરી શકાય તેવું દેવું" માં પરિણમશે.અરજદારે તેમના કારખાનાના પરિસરમાં અનુરૂપ માલની પ્રાપ્તિ કર્યા વિના નક્કી ઇન્વોઇસેસના આધારે છેતરપિંડીથી સેનવેટ ક્રેડિટનો લાભ લીધો છે અને નાણાકીય વર્ષના સમયગાળા દરમિયાન ગુપ્ત રીતે અને એક્સાઇઝ ડ્યુટીની ચુકવણી કર્યા વિના તેના દ્વારા ઉત્પાદિત એક્સાઇઝેબલ માલને દૂર કર્યો છે. ૨૦૧૦-૧૧ થી F. Y. ૨૦૧૨-૧૩ અને, તેથી, વર્તમાન કેસમાં અરજદાર દ્વારા ચેક જારી કરવાની તારીખે નેગોશિએબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટ, ૧૮૮૧ ની કલમ ૧૩૮ ના અર્થમાં કાયદેસર રીતે લાગુ કરી શકાય તેવું દેવું અસ્તિત્વમાં હતું.પરિસરમાં, અરજદાર દ્વારા એવી દલીલ કરવી પણ યોગ્ય નથી કે, નેગોશિએબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટ, ૧૮૮૧ ની જોગવાઈઓ હેઠળ સૂચવ્યા મુજબ, ઉપરોક્ત ચેકની જુબાની દરમિયાન કોઈ કાયદેસર રીતે લાગુ કરી શકાય તેવું દેવું આ માનનીય હાઈકોર્ટ દ્વારા સ્વીકારવામાં સક્ષમ નથી.

૫.૩ જવાબ આપનાર પ્રતિવાદી અરજદારની દલીલ સ્વીકારતો નથી કે વર્તમાન તથ્યો અને સંજોગોમાં, ફરજની ચોરીની રકમ હજુ નક્કી કરવાની બાકી છે અને તેથી, આજે પણ અરજદાર દ્વારા ફરિયાદીને ચૂકવવાપાત્ર કોઈ કાયદેસર રીતે

લાગુ કરી શકાય તેવું દેવું નથી.એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે ચેક બેંચવાની તારીખે, સરકારને આબકારી જકાતની ચુકવણી કરવાની અરજદારની વૈધાનિક જવાબદારી અસ્તિત્વમાં હતી.આ સંજોગોમાં, ૨૦૧૪માં નોંધાયેલા મેસર્સ ઇન્ડસ એરવેઝ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ અને ઓર્સ વિરુદ્ધ મેસર્સ મેગ્નમ એવિએશન પ્રાઇવેટ લિમિટેડ અને એ. એન. આર. ના કેસમાં ભારતની માનનીય સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા નિર્ધારિત ગુણોત્તર પર અરજદાર દ્વારા મૂકવામાં આવેલી નિર્ભરતા (૨) જીએલએચ ૧૬૧ હાથ પરના કેસની હકીકતોને લાગુ કરી શકાતી નથી.

૫.૪ જવાબ આપનાર પ્રતિવાદી ખાસ કરીને અરજદાર દ્વારા કરવામાં આવેલા આરોપોને નકારી કાઢે છે કે પ્રશ્નમાંના ચેક અને અરજદારના લેટરહેડ નં.૧ કંપની, સત્તા દ્વારા દબાણ, ધરપકડ અને દબાણ અને બળજબરીની ધમકી હેઠળ એકત્રિત કરવામાં આવી હતી.તે આદરપૂર્વક રજૂ કરવામાં આવે છે કે અહીં ઉપર જણાવેલી હકીકતો પર એક નજર નાખવાથી જાણવા મળે છે કે અરજદારે વ્યાજની ભાવિ જવાબદારીને બચાવવા માટે જવાબ આપનાર પ્રતિવાદીના અધિકારીઓ દ્વારા તેમની કાયદેસરની ફરજ જવાબદારી પ્રત્યે કેન્દ્રીય આબકારી જકાતની ચોરીની તપાસ કર્યા પછી સ્વેચ્છાએ પોસ્ટ-ડેટેડ ચેકનું ટેન્ડર કર્યું છે.તેથી, અરજદારો દ્વારા કરવામાં આવેલા બળજબરી અને દબાણના આરોપો આ માનનીય અદાલત દ્વારા સ્વીકારવામાં સક્ષમ નથી.

ઉપર ઉલ્લેખિત આવા સંજોગોમાં, વિદ્વાન વકીલ રજૂ કરે છે કે આ અરજીમાં કોઈ યોગ્યતા ન હોવાને કારણે તેને નકારી કાઢવામાં આવે.

પક્ષકારો વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલને સાંભળ્યા પછી અને રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીને ધ્યાનમાં લીધા પછી, મારી વિચારણા માટે ખોટો પ્રશ્ન એ છે કે શું ફરિયાદ રદ કરવી જોઈએ.

રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી પરથી એવું લાગે છે કે કેન્દ્રીય આબકારી વિભાગના અધિકારીઓએ અરજદાર નં.૧ કંપનીએ ૭મી નવેમ્બર ૨૦૧૨ના રોજ કેટલાક દસ્તાવેજો/રેકૉર્ડ જપ્ત કર્યા હતા.ઓપરેશનના અંતે, અધિકારીઓ એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચ્યા કે અરજદારો રૂ. ૩. ૫૦ કરોડ એક્સાઇઝ ડ્યુટી તરીકે ફાળવવામાં આવ્યા છે.તે જ દિવસે, અધિકારીઓએ કોઈક રીતે જુદી જુદી રકમ અને જુદી જુદી તારીખોના સાત ચેક મેળવ્યા હતા, જે કુલ રૂ. ૩. ૫૦ કરોડ છે, જેના પર અરજદાર નં.૨ અને વિભાગની તરફેણમાં દોરવામાં આવ્યા હતા.

મારા ધ્યાનમાં જે વિવાદાસ્પદ પ્રશ્ન આવે છે તે એ છે કે શું અધિકારીઓ આ રીતે કામ કરી શક્યા હોત અને અરજદારોને આબકારી અધિનિયમ અને તેમાં ઘડવામાં આવેલા નિયમોની જોગવાઈઓ અનુસાર કોઈ ચુકાદો આપ્યા વિના ચૂકવણી સારી કરવા કહ્યું હોત.

ચેકના ઉછાળા માટે દંડાત્મક જોગવાઈઓને આકર્ષવા માટે, તે જરૂરી છે કે અનાદર કરાયેલ ચેક સંપૂર્ણ અથવા આંશિક રીતે વિસર્જિત કરવામાં આવ્યો હોવો જોઈએ, અથવા લેનારનું કોઈ દેવું અથવા અન્ય જવાબદારી લેનારને આપવામાં આવી હોવી જોઈએ.નેગોશિએબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટની કલમ ૧૩૮ની સમજૂતી

"દેવું અથવા અન્ય જવાબદારી" અભિવ્યક્તિને કાયદેસર રીતે લાગુ કરી શકાય તેવા દેવું અથવા અન્ય જવાબદારી તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરે છે. જ્યાં સુધી કાયદાની કલમ ૧૩૮માં દર્શાવેલી બે શરતો સંતોષાય નહીં ત્યાં સુધી કોઈ ફોજદારી જવાબદારી નક્કી કરી શકાતી નથી. આ પણ નેગોશિએબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટની કલમ ૧૧૮ (એ) માં નિર્ધારિત સામાન્ય યોજના અનુસાર છે. તે ભારતીય કરાર અધિનિયમ, ૧૮૭૨ની કલમ ૨ (ડી) માં નિર્ધારિત વિચારણા સિદ્ધાંતને પણ લાગુ કરે છે.

દેવું શબ્દની ઘણી બધી વ્યાખ્યાઓ આપવામાં આવી છે, જોકે કાયદામાં દેવું શબ્દની વ્યાખ્યા આપવામાં આવી નથી. સ્ટ્રાઉડ્સ જ્યુડિશિયલ ડિક્શનરી (ચોથી આવૃત્તિ, ખંડ ૨) માં 'ડેટ' ની વ્યાખ્યા કાર્યવાહી દ્વારા વસૂલ કરી શકાય તેવી લિક્વિડેટેડ મની ડિમાન્ડના સંદર્ભમાં ચૂકવવાપાત્ર રકમ તરીકે કરવામાં આવી છે (રોલી વિ રોલી, ૧ ક્યૂબીડી ૪૬૦).

એફ ઇ પેરી (૧૯૭૯ આવૃત્તિ, પાનું ૬૪) દ્વારા બેન્કિંગના શબ્દકોશમાં, ઋણનો ઉદ્દેશ બીજાને આપેલું કંઈક, જવાબદારી, જવાબદારી, પસંદગીની ક્રિયા તરીકે કરવામાં આવ્યો છે જે લેણદાર દ્વારા અન્ય કોઈ વ્યક્તિને સોંપવામાં સક્ષમ છે.

શ્રી કે જે ઐયર નો ન્યાયિક શબ્દકોશ (પાનું ૩૧૪) નીચે મુજબ દેવાનો ઉદ્દેશ કરે છે:

"દેવું એ આર્થિક જવાબદારી છે.નાણાંની માંગના સંદર્ભમાં કાર્યવાહી દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર અથવા વસૂલ કરવા યોગ્ય રકમ.તે વેબ વિ સ્ટેન્શન (૧૮૮૮ ક્યુ. બી. ડી. ૫૧૮) માં લિન્ડી એલ. જે. દ્વારા આપવામાં આવેલી વ્યાખ્યાનો સંદર્ભ આપે છે. દેવું એ એવી રકમ છે જે હવે ચૂકવવાપાત્ર છે અથવા વર્તમાન જવાબદારીને કારણે ભવિષ્યમાં ચૂકવવાપાત્ર બનશે.

યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિરુદ્ધ રમણ આયર્ન ફાઉન્ડ્રી, AIR ૧૯૭૪ SC ૧૨૬૫ માં, અત્યારે અથવા ભવિષ્યમાં રકમ ચૂકવવાની હાલની જવાબદારી તરીકે નિર્ણય લેવામાં આવ્યો છે.આમ, પ્રેસેન્ટી સોલન્ડમ પ્રેસેન્ટીમાં હોઈ શકે છે અથવા ન પણ હોઈ શકે તેમાં ડેબિટમ હોવું જોઈએ.કેલિફોર્નિયાની સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદામાંથી અપનાવવામાં આવેલા નીચેના માર્ગને ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતે કેશોરમ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ વિરુદ્ધ સીડબ્લ્યુટી, એઆઈઆર ૧૯૬૬ એસસી ૧૩૭૦ માં મંજૂરી આપી હતી.

"એકલા ઊભા રહીને, 'દેવું' શબ્દ એ રકમને લાગુ પડે છે જે ભવિષ્યના દિવસે બાકી અને ચૂકવવાપાત્ર ન હોય તેવી રકમ માટે વચન આપવામાં આવ્યું છે.જો આપણે બન્ને વચ્ચે તફાવત કરવા માંગતા હોઈએ, તો આપણે પહેલાના વિશે કહીએ છીએ કે તે દેવું બાકી છે અને પછીનું દેવું બાકી છે.

"ઉપરોક્ત ફકરો સૂચવે છે કે ભવિષ્યની તારીખે નાણાંની રકમ ચૂકવવાની જવાબદારી છે.તે દેવું બાકી છે, પરંતુ જ્યારે જવાબદારી વાસ્તવિક રીતે રકમ

ચૂકવવાની હોય ત્યારે તે દેવું બાકી છે.તેથી, બાકી રકમનો અર્થ એ થશે કે જેના માટે વર્તમાનમાં ચૂકવણી કરવાની જવાબદારી છે અથવા બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, તે હાલમાં ચૂકવવાપાત્ર છે.

પી. રામનાથન દ્વારા લૉ લેક્સિકોન દ્વારા સમજાવ્યા મુજબ "જવાબદારી" શબ્દ નીચે મુજબ છે:

"જવાબદારી ':એક વ્યાપક શબ્દ, તેનો ઉપયોગ જવાબદાર હોવાની સ્થિતિના અર્થ તરીકે થઈ શકે છે:જેના માટે કોઈ વ્યક્તિ જવાબદાર અથવા જવાબદાર છે; સામાન્ય રીતે જવાબદારી; તે બાબતની સ્થિતિ જે ક્રિયા, જવાબદારી, કાનૂની જવાબદારી દ્વારા લાગુ કરવા માટે કોઈ ચોક્કસ વસ્તુ કરવાની જવાબદારીને જન્મ આપે છે.બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, જે ચાર્જ અથવા ફરજને આધીન છે તેની શરત જે ન્યાયિક રીતે લાગુ થઈ શકે છે.

અરજદારો વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી ત્રિવેદી દ્વારા ૧૪ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૧૪ના રોજ નક્કી કરવામાં આવેલી ૨૦૧૪ની વિશેષ નાગરિક અરજી નં.૮૫૮ માં આ અદાલતની ખંડપીઠે પસાર કરેલા એક આદેશ તરફ મારું ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું છે.તે વેલ્યુ એડેડ ટેક્સ એક્ટ, ૨૦૦૩ હેઠળની કાર્યવાહીમાંથી ઉદ્ભવેલો કેસ હતો.હકીકતો હાથ પરની હકીકતો જેવી જ હતી.તે કિસ્સામાં પણ સત્તાવાળાઓએ કોઈક રીતે વેટના ચેક મેળવ્યા હતા. અતુલ મોટર્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ દ્વારા એક રિટ-અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી, જેમાં

સત્તાવાળાઓ તરફથી આવી કાર્યવાહી પર સવાલ ઉઠાવવામાં આવ્યા હતા.ડિવિઝન બેન્ચે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:

"૨૨મી જાન્યુઆરી, ૨૦૧૪ના રોજ કોર્ટે નીચેનો આદેશ આપ્યો હતો:-

૧. અરજદારો મારુતિ કારના અધિકૃત વિતરકો છે.તેઓ વેલ્યુ એડેડ ટેક્સ એક્ટ, ૨૦૦૩ (ત્યારબાદ 'ધ એક્ટ' તરીકે ઓળખાય છે) હેઠળ નિયમિતપણે રિટર્ન ભરી રહ્યા છે.અરજદારોની દલીલ છે કે તેઓ ગ્રાહકો પાસેથી અમુક હેન્ડલિંગ ચાર્જ વસૂલ કરે છે, જે વેચાણ પછીની સેવાઓના સ્વરૂપમાં હોય છે.આવા હેન્ડલિંગ ચાર્જ પર, તેમના અનુસાર, તેમને વેલ્યુ એડેડ ટેક્સ (હવે પછી વેટ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે) ચૂકવવાની જરૂર નથી, કારણ કે આવા હેન્ડલિંગ ચાર્જ કારના વેચાણ મૂલ્યનો ભાગ ન બની શકે.પ્રતિવાદીઓએ ૨૫ ડિસેમ્બર, ૨૦૧૩ના રોજ અરજદારોના પરિસરમાં દરોડા પાડ્યા હતા અને હેન્ડલિંગ ચાર્જ પર વેટની ચુકવણી ન કરવાનો મુદ્દો ઉઠાવ્યો હતો.

૨. અરજદારના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે બળજબરી હેઠળ અરજદારોને બે અલગ અલગ ચૂકવણીઓમાં Rs.૧૫,૨૮,૮૭૨/= અને Rs.૨૪,૩૨૩/= ની ચુકવણી કરવામાં આવી હતી.આ ઉપરાંત, પ્રતિવાદીઓએ દબાણ હેઠળ અરજદારો પાસેથી ત્રણ ચેક પણ લીધા છે.આવા ચેકની કુલ રકમ રૂ. ૧,૮૬,૧૨,૫૧૮/- છે.અરજદારના વિદ્વાન વકીલે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે અત્યાર સુધી આ મુદ્દા પર કોઈ ચુકાદો આપવામાં આવ્યો નથી અને

સત્તાવાળાઓ દ્વારા કોઈ મૂલ્યાંકન આદેશો પસાર કરવામાં આવ્યા નથી.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે કોઈ પણ માત્રાત્મક માંગની ગેરહાજરીમાં, પ્રતિવાદીઓ તેની વસૂલાત કરી શકતા નથી.અરજદારો કોઈપણ ચુકાદાની કાર્યવાહીમાં ભાગ લેવા તૈયાર અને તૈયાર છે અને તેમનો મુદ્દો રજૂ કરે છે કે તેમના દ્વારા વસૂલવામાં આવેલા હેન્ડલિંગ ચાર્જ પર તેમને આ કાયદા હેઠળ કોઈ કર ચૂકવવાની જરૂર નથી.કોઈ પણ સંજોગોમાં, કોઈ પણ અંતિમ માંગ વિના, બળજબરીપૂર્વકની વસૂલાતને મંજૂરી આપવામાં આવશે નહીં.

૩. ૧૪ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૧૪ના રોજ પરત કરી શકાય તેવી નોટિસ જારી કરો.આગામી આદેશો સુધી, પ્રતિવાદીઓ અરજદારો દ્વારા જારી કરાયેલા ત્રણ ચેકને રોકડમાં ફેરવવા માટે જમા નહીં કરે.સીધી સેવાની મંજૂરી છે.જારી કરાયેલી નોટિસના જવાબમાં પ્રતિવાદી હાજર થયો હતો અને જવાબ દાખલ કર્યો હતો.પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલને સાંભળ્યા પછી, વર્તમાન અરજીમાં વિવાદ નોંધપાત્ર રીતે સંકુચિત થઈ જાય છે.અરજદારનો કેસ એ છે કે જ્યાં સુધી કરવેરાની માંગ સ્પષ્ટ ન થાય ત્યાં સુધી કરવેરાની બાકી રકમની વસૂલાત થઈ શકશે નહીં.કોઈપણ આકારણીની ગેરહાજરીમાં, પ્રતિવાદી કર વસૂલ કરી શકતો નથી.બીજી બાજુ, વિદ્વાન એજીપીએ એ દલીલ કરવા માટે સોગંદનામા-ઇન-રિપ્લાય પર આધાર રાખ્યો હતો કે કોઈ પણ સંજોગોમાં, કામચલાઉ જમી આદેશ પસાર કરવાની સત્તા છીનવી લેવામાં આવતી નથી.પ્રતિવાદીઓ દ્વારા દાખલ કરવામા આવેલા એક્ઝિડેવિટ-ઇન-

રિપ્લાયમાંથી, અમે આ તબક્કે પ્રતિવાદીઓને વસૂલાત શરૂ કરવાની મંજૂરી આપતા કોઈ આધારની નોંધ લેતા નથી.તેથી, અરજદારો પાસેથી ચેક એકત્ર કરવાના આગ્રહને સ્વીકારી શકાતો નથી.આ સંજોગોમાં, પ્રતિવાદીઓ અરજદાર પાસેથી એકત્રિત કરેલા ત્રણ ચેક ૨૮ ફેબ્રુઆરી, ૨૦૧૪ સુધીમાં તેમને પરત કરશે.જો આવકના હિતનું રક્ષણ કરવા માટે જરૂરી જણાય તો યોગ્ય આદેશ પસાર કરવાની સક્ષમ સત્તામંડળની સત્તા સામે આ પૂર્વગ્રહ વિના છે.તે મુજબ અરજીનો નિકાલ કરવામાં આવે છે.

અરજદારોએ વિભાગના અધિકારીઓ સામે ચેક મેળવતી વખતે અનુચિત દબાણ, ધમકી અને દબાણ કરવાના ગંભીર આક્ષેપો કર્યા છે.નિર્વિવાદપણે, આજની તારીખે, આ કાયદા હેઠળ સક્ષમ અધિકારીના અંતે ચુકાદો આવવાનો બાકી છે.મને વિભાગ વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલની દલીલ સ્વીકારવી અત્યંત મુશ્કેલ લાગે છે કે અરજદાર નં.૨ અહીં કેન્દ્રીય આબકારી અધિનિયમ, ૧૯૪૪ની કલમ ૧૪ હેઠળ અનુક્રમે ૭મી નવેમ્બર ૨૦૧૨ અને ૮મી નવેમ્બર ૨૦૧૨ની તારીખ છે.

એવું લાગે છે કે વિભાગે અધિનિયમ, ૧૯૪૪ની કલમ ૧૪ હેઠળ નોંધાયેલા બે નિવેદનોને અરજદારો દ્વારા રૂ. ભાવનગરના વિવિધ જહાજ તોડનારા એકમો દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલા નકલી ઈન્વોઈસેસના આધારે રૂ.

હું આ ક્ષણે ધારું છું કે સર્ચ ઓપરેશનના અંતે અધિકારીઓ આબકારી જકાતની ચોરીના સંદર્ભમાં અરજદારો સામે કંઈક ગુનાહિત વસૂલાત કરવામાં સફળ રહ્યા હતા.જો કે, એવું ન કહી શકાય કે વિભાગ દ્વારા મેળવેલા ચેક હાલના લાગુ કરી શકાય તેવા દેવું અથવા જવાબદારીની ચૂકવણી માટે હતા.કાયદાની જોગવાઈઓ હેઠળ સક્ષમ અધિકારી દ્વારા જવાબદારી નક્કી કરવાની બાકી હતી. આવા સંજોગોમાં સેમ્પેલી સત્યનારાયણા રાવ (સુપ્રા) ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટનો નિર્ણય ખૂબ જ સુસંગત છે.સુપ્રીમ કોર્ટે, સેમ્પેલી સત્યનારાયણ રાવ (સુપ્રા) ના કેસમાં, મેસર્સના કેસમાં અગાઉના નિર્ણયને ધ્યાનમાં લીધો હતો.ઇન્ડસ એરવેઝ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ અને અન્યો વિ. મેસર્સ.મેગ્રમ એવિએશન પ્રાઇવેટ લિમિટેડ અને અન્ય, (૨૦૧૪) ૧૨ એસ. સી. સી. ૫૩૮, જેના પર અરજદારો વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ દ્વારા મજબૂત નિર્ભરતા મૂકવામાં આવી છે.પેરા ૧૧ માં, સુપ્રીમ કોર્ટે ઇન્ડસ એરવેઝ (ઉપરોક્ત) ને અલગ પાડ્યું હતું.હું સંબંધિત અવલોકનો આ રીતે ટાંકી શકું છું:

"૮.હવે ઇન્ડસ એરવેઝ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ વિરુદ્ધ મેગ્રમ એવિએશન પ્રાઇવેટ લિમિટેડમાં આ અદાલતના નિર્ણયનો સંદર્ભ આપી શકાય છે, જેના પર અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા મજબૂત નિર્ભરતા મૂકવામાં આવી છે.તેમાં પ્રશ્ન એ હતો કે શું ખરીદી ઓર્ડર માટે અગાઉથી ચુકવણી દ્વારા જારી કરાયેલ પોસ્ટ-ડેટેડ ચેકને કાયદેસર રીતે લાગુ કરી શકાય તેવા દેવાની ચૂકવણી માટે ગણી શકાય.ખરીદીના ઓર્ડર માટે અગાઉથી ચુકવણી દ્વારા ચેક જારી કરવામાં

આવ્યો હતો પરંતુ ખરીદીનો ઓર્ડર રદ કરવામાં આવ્યો હતો અને ચેકની ચુકવણી બંધ કરવામાં આવી હતી.આ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે જ્યારે ખરીદદાર કરારના ઉલ્લંઘન માટે જવાબદાર હોઈ શકે છે, જ્યારે કરારમાં જોગવાઈ કરવામાં આવે છે કે ખરીદદારે અગાઉથી ચૂકવણી કરવી પડશે અને અગાઉથી ચુકવણી માટે ચેકનું અપમાન કરવામાં આવશે, ત્યારે તે કાયદાની કલમ ૧૩૮ હેઠળ ફોજદારી જવાબદારીને જન્મ આપશે નહીં. અગાઉથી ચૂકવણી કરવા માટે ચેકની ફાળવણીને કોઈ પણ અસ્તિત્વમાં રહેલી જવાબદારીની ચૂકવણી તરીકે ગણી શકાય નહીં.સ્વસ્તિક કોટર્સ (પી) લિમિટેડ વિરુદ્ધ દીપક બ્રધર્સમાં આંધ્ર પ્રદેશ હાઈકોર્ટની આ અસરને જુઓ., ૧૯૯૭ સી. આર. આઈ. એલ. જે. ૧૯૪૨, બાલાજી સીફૂડ્સ એક્સપોર્ટ્સ (ઇન્ડિયા) લિમિટેડ વિરુદ્ધ મેક ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ, (૧૯૯૯) ૧ સી. ટી. સી. ૬, ગુજરાત હાઈકોર્ટમાં શક્તિ કોંક્રિટિસ (પી) લિમિટેડ વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય, ૨૦૦૦ સી. આર. આઈ. એલ. જે. ૧૯૮૮ અને કેરળ હાઈકોર્ટમાં સપ્લાય હાઉસ વિરુદ્ધ ઉદ્યાસ, ૨૦૦૬ સી. આર. આઈ. એલ. જે. ૪૩૩૦, મેગ્નમ એવિએશન (પી) લિમિટેડ વિરુદ્ધ રાજ્ય, (૨૦૧૦) ૧૭૨ ડી. એલ. ટી. ૯૧ અને મોજ એન્ગમાં દિલ્લી હાઈકોર્ટના દષ્ટિકોણની વિરુદ્ધમાં સાચો મત હોવાનું માનવામાં આવ્યું હતું.સિસ્ટમ્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ એ. બી. સુગર લિમિટેડ, (૨૦૦૮) ૧૫૪ ડીએલટી ૫૭૯, જેને નામંજૂર કરવામાં આવી હતી.

૯. અમે અપીલકર્તા વતી રજૂ કરાયેલી રજૂઆત તેમજ ઇન્ડસ એરવેઝ (ઉપરોક્ત) માં આ અદાલતના અવલોકનોને કાયદાની કલમ ૧૩૮ના સ્પષ્ટીકરણ અને કાયદાની કલમ ૧૩૮માં "કોઈપણ દેવું અથવા અન્ય જવાબદારીની ચૂકવણી માટે" અભિવ્યક્તિના સંદર્ભમાં યોગ્ય વિચારણા કરી છે. અમારું માનવું છે કે પોસ્ટ-ડેટેડ ચેક "દેવાની ચૂકવણી અથવા જવાબદારી" માટે છે કે કેમ તે પ્રશ્ન વ્યવહારની પ્રકૃતિ પર આધાર રાખે છે. જો ચેકની જવાબદારી અથવા દેવાની તારીખે અસ્તિત્વમાં હોય અથવા રકમ કાયદેસર રીતે વસૂલપાત્ર બની હોય, તો વિભાગ આકર્ષિત થાય છે અને અન્યથા નહીં.

૧૦. વર્તમાન કેસની હકીકતોના સંદર્ભ સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે કરારની કલમ ૩.૧ (iii) માં "સુરક્ષા" શબ્દનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હોવા છતાં, ઉપરોક્ત અભિવ્યક્તિ હમાની ચુકવણી તરફના ચેકનો ઉલ્લેખ કરે છે. કરાર હેઠળ ચુકવણી બાકી રહે છે, જે ક્ષણે લોન એડવાન્સ થાય છે અને હમો બાકી રહે છે. તે નિર્વિવાદ છે કે લોન રટમી ફેબ્રુઆરી, ૨૦૦૨ના રોજ યોગ્ય રીતે વિતરિત કરવામાં આવી હતી, જે ચેકની તારીખ પહેલાં હતી. એકવાર લોનનું વિતરણ થઈ જાય અને કરાર મુજબ ચેકની તારીખે હમામાં ઘટાડો થાય, તો આવા ચેકનું અપમાન કાયદાની કલમ ૧૩૮ હેઠળ આવશે. ચેક નિઃશંકપણે બાકી જવાબદારીનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે.

૧૧. ઇન્ડસ એરવેઝ (ઉપરોક્ત) નો ચુકાદો સ્પષ્ટ રીતે અલગ છે. પહેલેથી જ નોંધ્યું છે તેમ, તેમાં એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે કલમ ૧૩૮ હેઠળ કરારના

ઉદ્ધંધન માટેના દાવાને કારણે ઉદ્ભવેલી જવાબદારી, જે જારી કરાયેલા ચેકના અનાદરને કારણે ઊભી થાય છે, તે પોતે લોનના વ્યવહાર હેઠળ સ્વીકૃત અને સ્વીકૃત દેવાની ચૂકવણી માટે ફોજદારી જવાબદારીની સમકક્ષ નથી. પાછળથી જવાબદારી નિભાવવા માટે જારી કરાયેલ ચેકનું અપમાન સ્પષ્ટપણે કાયદામાં આવરી લેવામાં આવ્યું છે. સ્વીકાર્યું છે કે, ચેકની તારીખે લોન કરારની દ્રષ્ટિએ વર્તમાનમાં દેવું/જવાબદારી હતી, જ્યારે ઇન્ડસ એરવેઝ (સુપ્રા) ના કિસ્સામાં ખરીદીનો ઓર્ડર રદ કરવામાં આવ્યો હતો અને ખરીદીના ઓર્ડર માટે અગાઉથી ચુકવણી માટે જારી કરાયેલ ચેકનું અપમાન કરવામાં આવ્યું હતું. તે કિસ્સામાં, એવું જાણવા મળ્યું હતું કે ચેક જવાબદારીના નિર્વહન માટે નહીં પરંતુ ખરીદીના ઓર્ડર માટે એડવાન્સ તરીકે જારી કરવામાં આવ્યો હતો જે રદ કરવામાં આવ્યો હતો. આ દંડને ધ્યાનમાં રાખીને પરંતુ વાસ્તવિક તફાવતને ધ્યાનમાં રાખીને, ઉપરોક્ત ચુકાદો વર્તમાન પ્રકૃતિના એવા કેસમાં લાગુ કરી શકાતો નથી જ્યાં ચેક લોનના હમ્મની ચુકવણી માટે હતો જે બાકી હતો, જોકે હમ્મની ચુકવણી માટે ચેકની આવી થાપણને પણ લોન કરારમાં "સુરક્ષા" તરીકે વર્ણવવામાં આવી હતી. ઇન્ડસ એરવેઝ (ઉપરોક્ત) માં ચુકાદાને લાગુ કરવામાં, ખરીદીના ઓર્ડરના વ્યવહાર કે જે રદ કરવામાં આવે છે અને લોનના વ્યવહાર કે જ્યાં લોન ખરેખર એડવાન્સ કરવામાં આવી છે અને તેની ચુકવણી ચેકની તારીખે બાકી છે તે વચ્ચેના તફાવતની દ્રષ્ટિ ગુમાવી શકાતી નથી.

૧૨. કાયદાની કલમ ૧૩૮ની લાગુ પડતીતા નક્કી કરવા માટે નિર્ણાયક પ્રશ્ન એ છે કે શું ચેક હાલના લાગુ કરી શકાય તેવા દેવું અથવા જવાબદારીની ચૂકવણીનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે અથવા તે અસ્તિત્વમાં રહેલા દેવું અથવા જવાબદારી વિના અગાઉથી ચુકવણીનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે કે કેમ. અગાઉ નોંધાયેલા વિવિધ ઉચ્ચ અદાલતોના મંતવ્યોને મંજૂરી આપતી વખતે, આ અંતર્ગત સિદ્ધાંત છે જે આ અદાલતના ચુકાદામાં ઉપરોક્ત કેસોની ચર્ચા પરથી સમજી શકાય છે.

૧૩. બાલાજી સીફૂક્સ (સુપ્રા) માં, ઉચ્ચ અદાલતે નોંધ્યું હતું કે ચેક હાલની જવાબદારી અથવા દેવાની ચૂકવણી કરવાના હેતુથી સોંપવામાં આવ્યો ન હતો. આમ, તે કેસની હકીકતોમાં કોઈ સમાનતા નથી કારણ કે તે કિસ્સામાં પણ લોન એડવાન્સ હતી. તેમાં ખાસ નોંધ લેવામાં આવી હતી—પક્ષકારોના સ્વીકૃત કેસની જેમ—કે ચેક એડવાન્સ માટે "સુરક્ષા" તરીકે જારી કરવામાં આવ્યો હતો અને તે વર્તમાન કેસની જેમ જવાબદારી નિભાવવાનો ઇરાદો ન હતો.

૧૪. એચ. એમ. ટી. વોચેસ લિમિટેડ વિરુદ્ધ એમ. એ. આબિદા [૮] માં, પ્રતિવાદી વતી આધાર રાખ્યો હતો, આ અદાલતે એવી દલીલ પર કાર્યવાહી કરી હતી કે કલમ ૧૩૮ હેઠળની કાર્યવાહી રદ કરવામાં આવી હતી કારણ કે ચેક આરોપીના બચાવ મુજબ "સુરક્ષા" તરીકે આપવામાં આવ્યા હતા. દલીલને નકારી કાઢતાં, આ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો:—

"૧૦.પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલને સાંભળ્યા પછી, અમારો મત છે કે આરોપી (પ્રતિવાદી ૧) એ વાસ્તવિક બચાવ કરીને ઉચ્ચ અદાલત સમક્ષ ફોજદારી ફરિયાદના કેસોની કાર્યવાહીને પડકાર્યો હતો.ચેક સુરક્ષા તરીકે આપવામાં આવ્યા હતા કે નહીં, અથવા બાકી જવાબદારી હતી કે નહીં તે હકીકતનો પ્રશ્ન છે જે પક્ષકારોના પુરાવા રેકૉર્ડ કર્યા પછી જ ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નક્કી કરી શકાતો હતો.અમારા મતે, ઉચ્ચ અદાલતે ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળની અરજીમાં હકીકતના વિવાદિત પ્રશ્નો પર પોતાનો મત વ્યક્ત કરવો જોઈએ નહીં, જેથી તે નિષ્કર્ષ પર આવી શકે કે ગુનો બનેલો નથી.પક્ષકારો વચ્ચે સ્વીકારવામાં ન આવેલા મામલાના વાસ્તવિક પાસાઓમાં જવા માટે ઉચ્ચ અદાલતે કાયદાકીય રીતે ભૂલ કરી છે.પ્રતિવાદી ૧ (આરોપી) એ સ્વીકાર્યું હતું કે તેણે ફરિયાદી દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલી નોટિસનો જવાબ આપ્યો હોવા છતાં, ઉચ્ચ અદાલતે એન. આઈ. અધિનિયમની કલમ ૧૩૮ (બી) નું પાલન કરવામાં વધુ ભૂલ કરી હતી.ઉપરાંત, ડિમાન્ડ નોટિસ પર હસ્તાક્ષર કરનાર ફરિયાદી કંપની દ્વારા અધિકૃત હતો કે નહીં તે હકીકત, ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળ તેના અધિકારક્ષેત્રમાં તપાસ કરી શકાતી ન હતી જ્યારે આવી અરજી ફરિયાદી દ્વારા તેના સમક્ષ વિરોધાભાસી હતી.

૧૧. સૂર્યલક્ષ્મી કોટન મિલ્સ લિમિટેડ વિ.રાજવીર ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ [(૨૦૦૮) ૧૩ એસ. સી. સી. ૬૭૮], આ અદાલતે ફોજદારી કાર્યવાહી

સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળ તેના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવામાં હાઈકોર્ટના અધિકારક્ષેત્રના પરિમાણોને સમજાવતા નીચેના અવલોકનો કર્યા છે:(SCC pp. ૬૮૫-૮૭, પેરા ૧૭ & ૨૨)

"૧૭.ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળ તેના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવામાં ઉચ્ચ અદાલતના અધિકારક્ષેત્રના પરિમાણો હવે સારી રીતે સ્થાયી થયા છે.તેમ છતાં તે વિશાળ કંપનવિસ્તાર ધરાવે છે, તેની ક્વાચતમાં પણ ઘણી સાવધાની રાખવાની જરૂર છે.જે જરૂરી છે તે બાબતમાં સામેલ જાણીતા કાયદાકીય સિદ્ધાંતોનો ઉપયોગ છે.

૨૨. સામાન્ય રીતે, આરોપીનો બચાવ વાજબી લાગતો હોવા છતાં ઉપરોક્ત અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગ માટે ધ્યાનમાં લેવો જોઈએ નહીં.ફરી એકવાર, તે તબક્કે ઉચ્ચ ન્યાયાલય સામાન્ય રીતે હકીકતના વિવાદિત પ્રશ્નમાં પ્રવેશ કરશે નહીં.જો કે, તેનો અર્થ એ નથી કે ફોજદારી કાર્યવાહી ચાલુ રાખવાથી અદાલતની પ્રક્રિયાનો દુરુપયોગ થશે કે નહીં અથવા ફરિયાદ અરજી માત્ર આરોપીઓને હેરાન કરવા માટે દાખલ કરવામાં આવી છે કે કેમ તે શોધવાના હેતુથી નિર્દોષ પાત્રના દસ્તાવેજોને કોઈપણ કિંમતે ધ્યાનમાં લેવા જોઈએ નહીં.જ્યારે કે અમે એ હકીકતથી અજાણ નથી કે મોટી સંખ્યામાં વિવાદો સામાન્ય રીતે માત્ર દીવાની અદાલતો દ્વારા નક્કી થવો જોઈએ, પરંતુ ફોજદારી કેસો માત્ર અંતિમ લક્ષ્ય

હાંસલ કરવા માટે દાખલ કરવામાં આવે છે, એટલે કે, ફરિયાદીને તાત્કાલિક બાકી રકમ ચૂકવવા માટે આરોપીઓને દબાણ કરવું. એક તરફ અદાલતોએ આવી પ્રથાને પ્રોત્સાહન આપવું જોઈએ નહીં; પરંતુ, બીજી તરફ, કાર્યવાહીમાં દખલ કરવા માટે તેના અધિકારક્ષેત્રની બહાર પણ મુસાફરી કરી શકતી નથી જે અન્યથા વાસ્તવિક છે. અદાલતો એ હકીકતની અવગણના પણ ન કરી શકે કે અમુક બાબતોમાં, દીવાની કાર્યવાહી અને ફોજદારી કાર્યવાહી બંને જાળવી શકાય તેવી હશે.

૧૨. રેલીઝ ઇન્ડિયા લિમિટેડ વિ. પોદુરુ વિદ્યા ભૂષણ [(૨૦૧૧) ૧૩ એસ. સી. સી. ૮૮], આ અદાલતે આ મુદ્દા પર તેના મંતવ્યો નીચે મુજબ વ્યક્ત કર્યા હતા: (એસ. સી. સી. પૃષ્ઠ ૯૩, પરિચ્છેદ ૧૨)

"૧૨. શ્રેશોલ્ડ પર, ઉચ્ચ અદાલતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા લેવામાં આવેલી ફરિયાદોની નોંધમાં દખલ ન કરવી જોઈએ. ઉચ્ચ અદાલત પ્રતિવાદીઓને શ્રેશોલ્ડ પર ઉપરોક્ત જવાબદારીમાંથી મુક્ત કરી શકી ન હોત. જ્યાં સુધી પક્ષકારોને પુરાવા રજૂ કરવાની તક આપવામાં ન આવે ત્યાં સુધી, અગાઉની ભાગીદારી ક્યારે વિસર્જન કરવામાં આવી હતી અને કઈ તારીખથી પ્રતિવાદીઓ પેઢીના ભાગીદાર બનવાનું બંધ કરી દીધું હતું તે ચોક્કસ નિષ્કર્ષ પર આવવું શક્ય નથી.

૧૫. અમે ઉપરોક્ત અવલોકનો સાથે આદરપૂર્વક સંમત છીએ. વર્તમાન કેસમાં, ફરિયાદનો સંદર્ભ (જેની એક નકલ જોડાણ પી-૭ છે) દર્શાવે છે કે ફરિયાદીના

કેસ અનુસાર, જે ચેક ઉપરોક્ત ફરિયાદનો વિષય હતા તે લોન કરાર (ફરિયાદના પેરા ૫) હેઠળ બાકી નીકળતી રકમની આંશિક ચુકવણી તરફ હતા.

૧૬. આ અદાલતના ઉપરોક્ત અવલોકનો પરથી સ્પષ્ટ થાય છે તેમ, તે સારી રીતે નક્કી કરવામાં આવ્યું છે કે રદ કરવાની અરજી સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે, અદાલતે સામાન્ય રીતે ફરિયાદમાં કરવામાં આવેલા દાવાઓના આધારે આગળ વધવું પડે છે.આ તબક્કે આરોપીના બચાવ પર વિચાર કરી શકાતો નથી.રદ કરવાની અરજી પર વિચારણા કરતી અદાલત હકીકતના વિવાદિત પ્રશ્ન પર ચુકાદો આપતી નથી.

આમ, સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા સમજાવવામાં આવેલ કાયદાનું સૂત્ર એ છે કે, શું ચેક હાલના લાગુ કરી શકાય તેવા દેવું અથવા જવાબદારીની ચૂકવણીનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે અથવા તે કોઈ પણ અસ્તિત્વમાં રહેલા દેવું અથવા જવાબદારી વિના અગાઉથી ચુકવણીનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે કે કેમ.આબકારી જકાત ચૂકવવાની અરજદારોની જવાબદારીના સંદર્ભમાં કાયદાની જોગવાઈઓ હેઠળ સક્ષમ અધિકારી દ્વારા કોઈ ચુકાદાની ગેરહાજરીમાં, એવું ન કહી શકાય કે જ્યારે ચેક દોરવામાં આવ્યા હતા તે તારીખે અમલપાત્ર દેવું અથવા જવાબદારી અસ્તિત્વમાં હતી.

ઉપરોક્ત કારણોસર, ત્રણેય અરજીઓને મંજૂરી આપવામાં આવી છે.૨૦૧૩ ના ફોજદારી કેસો નં.૭૪૬,૨૦૧૩ ના ૮૧૯ અને ૨૦૧૩ ના ૭૫૩

ની કાર્યવાહી વિદ્વત મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ, કોર્ટ નં.૩૬, અમદાવાદની અદાલતમાં પેઝિંગ છે, જે આથી રદ કરવામાં આવે છે.

ત્રણેય કેસોમાં ઉપરોક્ત હદ સુધી રુલને સંપૂર્ણ બનાવવામાં આવ્યો છે.

(જે. બી. પારડીવાલા, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.